



Riksmaten småbarn 2021–24

# SÅ ÄTER SMÅBARN I SVERIGE DEL 2

Amning, matintroduktion och livsmedelsval

Barn 9 månader, 1,5 år och 4 år



---

Denna titel kan laddas ner från: [Livsmedelsverkets publikationer](#)

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2025.

Författare:

Lotta Moraeus, Elin Larsson, Karin Stenberg, Emma Patterson och Helena Bjeremo.

Rekommenderad citering:

Livsmedelsverket. Moraeus L, Larsson E, Stenberg K, Patterson E och Bjeremo H. 2025. L 2025 nr 19: Riksmaten småbarn 2021–24 – Så äter småbarn i Sverige Del 2. Livsmedelsverkets rapportserie. Uppsala.

L 2025 nr 19

ISSN 1104–7089

# Förord

I Livsmedelsverkets uppdrag ingår det att följa befolkningens matvanor. Nationella matvaneundersökningar som Riksmaten utgör en väsentlig källa till data om livsmedelskonsumtion och näringsintag i olika befolkningsgrupper. Informationen kan användas till utvärdering och uppdatering av råd till konsumenter så väl som för offentliga måltider. Data blir också underlag för risk- och/eller nyttobedömningar av livsmedel, näringsämnen och oönskade ämnen, en förutsättning vid utformningen av folkhälsopolitik och regleringar kring livsmedel.

Matvanor grundläggs tidigt och barn är därför en viktig grupp att undersöka. I Riksmaten småbarn deltar barn 9 månader och 1,5-åringar för första gången och 4-åringar undersöks för andra gången. Huvudresultaten från 1,5- och 4-åringar har presenterats i rapporten L-2024 nr 12 Så äter småbarn i Sverige. Denna rapport presenterar resultaten för barn 9 månader, och för vissa frågor resultaten för alla tre åldersgrupper tillsammans.

Ansvariga för rapportens innehåll är Lotta Moraeus, Elin Larsson, Karin Stenberg, Emma Patterson och Helena Bjermo på Enheten för nutrition, Risk- och nyttovärderingsavdelningen.

Rapporten har kvalitetsgranskats av Sanna Lignell.

Livsmedelsverket

Helena Brunnkvist

Riskvärderingschef och avdelningschef Avdelningen för risk- och nyttovärdering

December 2025

# Innehåll

Sammanfattning .....	9
Summary .....	11
What do small children in Sweden eat? Part two. Breastfeeding, food introduction and food choices. Riksmaten Young Children 2021–24. ....	11
1. Bakgrund.....	14
2. Syfte .....	16
3. Metod för åldersgruppen 9 månader.....	17
3.1 Urval .....	17
3.2 Rekrytering .....	17
3.3 Enkätfrågor.....	18
3.4 Bortfallsanalys och vikter .....	18
3.5 Statistiska analyser.....	19
4. Resultat .....	20
4.1 Deltagare och bortfall .....	20
4.2 Amning.....	22
4.2.1 Frekvens av amning och modersmjölkersättning bland 9 månaders barn.....	24
4.3 Introduktion av livsmedel .....	24
4.3.1 Pyttesmå smakprov och smakportioner bland 9 månaders barn .....	24
4.3.2 Introduktion av livsmedel hos 9 månaders barn.....	25
4.3.3 Introduktion av allergena livsmedel.....	29
4.3.4 Utbildningslängd och introduktion av livsmedel.....	34
4.3.5 Äldre syskon och introduktion av livsmedel .....	35
4.4 Förekomst av allergi.....	36
4.5 Problematik kring mat och matning bland barn 1,5 och 4 år .....	38
4.6 Livsmedelsfrekvenser bland 9 månaders barn .....	38
4.6.1 Välling och gröt .....	39
4.6.2 Vatten, mjölkprodukter och växtbaserade drycker .....	40
4.6.3 Sötade drycker, juice och barndrycker .....	41
4.6.4 Hemlagat, barnmatsburk och klämmis .....	41
4.6.5 Ägg och ägggrätter .....	46
4.6.6 Bröd .....	46
4.6.7 Nötter .....	46
4.6.8 Snacks och söta livsmedel .....	46
4.6.9 Skillnader i livsmedelskonsumtion.....	47
4.7 Övriga matvanor bland 9 månaders barn.....	49

4.8	Dricksvatten .....	50
4.9	D-droppar, probiotika och andra kosttillskott.....	51
4.9.1	D-droppar.....	51
4.9.2	Probiotika .....	53
4.9.3	Andra kosttillskott .....	53
4.10	Exponering för tobak .....	54
5.	Diskussion .....	56
6.	Slutsatser och resultat i korthet .....	60
6.1	Amning.....	60
6.2	Introduktion av livsmedel bland barn 9 månader .....	60
6.3	Livsmedelskonsumtion bland barn 9 månader .....	60
6.4	Allergena livsmedel.....	61
6.5	Allergi.....	61
6.6	D-droppar.....	62
6.7	Tobak .....	62
6.8	Skillnader kopplade till utbildningslängd.....	62
7.	Referenser .....	63
8.	Bilagor .....	65
8.1	Bilaga 1. Enkätfrågor till 9 månaders barn i Riksmaten småbarn .....	65
8.1.1	KAPITEL 1: Barnet och familjen .....	65
8.1.2	KAPITEL 2: Matvanor.....	71
8.1.3	KAPITEL 3: Hur ofta äter...? .....	78
8.1.4	KAPITEL 4: Omgivning och miljö .....	85
8.2	Bilaga 2. Bortfallsanalys .....	94

# Tabell- och figurförteckning

Tabell 1. Beskrivning av 9 månaders barn som deltog i Riksmaten småbarn och deras föräldrarna .....	21
Tabell 2. Amning bland barn 9 månader, 1,5- och 4-år.....	23
Tabell 3. Konsumtion av bröstmjölk respektive modersmjölksersättning under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	24
Tabell 4. Ålder vid introduktion av pyttesmå smakprov och smakportioner till barn 9 månader ..	25
Tabell 5. Ålder vid introduktion av livsmedel bland barn 9 månader .....	27
Tabell 6. Introduktion av allergena livsmedel vid eller innan åldern 9 respektive 12 månader ....	30
Tabell 7. Anledning att inte ha introducerat vissa allergena livsmedel vid eller innan 9 månader .....	31
Tabell 8. Åldersspann vid introduktion av livsmedel bland barn 1,5 och 4 år.....	32
Tabell 9. Introduktion till utvalda livsmedel innan 9 månaders ålder (barn 9 månader) respektive innan 1 års ålder (1,5- och 4-åringar) utifrån förekomst av äldre syskon.....	36
Tabell 10. Självrapporterad förekomst av allergi/överkänslighet mot mat bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år .....	37
Tabell 11. Fastställning av allergi/överkänslighet bland barn med allergi, 9 månader, 1,5- och 4 år.....	37
Tabell 12. Förekomst av astma och/eller allergi i familjen bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år ..	38
Tabell 13. Problematik kring mat bland barn 1,5 och 4 år.....	38
Tabell 14. Konsumtionsfrekvens av välling respektive gröt under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	39
Tabell 15. Portionsstorlek och mängd per dag av välling respektive gröt bland barn 9 månader ..	40
Tabell 16. Konsumtionsfrekvens av vatten, mjölk, läsk, saft och juice under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	41
Tabell 17. Genomsnittlig konsumtion (måltider per vecka) av grönsaker och frukt, kött, fisk- och vegetariska rätter bland barn 9 månader .....	42
Tabell 18. Konsumtion av grönsaker, frukt och bär under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	44
Tabell 19. Konsumtionsfrekvenser av köttätter under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	44
Tabell 20. Konsumtionsfrekvenser av fiskrätter under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	45
Tabell 21. Konsumtionsfrekvenser av vegetariska rätter under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	45

Tabell 22. Konsumtionsfrekvenser av ägg, bröd, nötter, snacks och söta livsmedel under den senaste månaden bland barn 9 månader .....	47
Tabell 23 Konsumtion av livsmedelsgrupper bland barn 9 månader utifrån föräldrars utbildningslängd .....	49
Tabell 24 Övriga matvanor bland barn 9 månader .....	50
Tabell 25. Konsumtion av kranvatten det senaste dygnet bland barn 9 månader .....	51
Tabell 26. Användning av kosttillskott bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år .....	54
Tabell 27. Tobaksexponering bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år .....	55
Figur 1. Kumulativ andel barn (9 månader) som har introducerats till olika livsmedel vid olika tidpunkter. ....	28
Figur 2. Introduktion av livsmedel vid tiden för undersökningen bland 9 månaders barn uppdelat på föräldrars utbildningslängd. ....	34
Figur 3. Introduktion av livsmedel vid ett års ålder bland 1,5- och 4-åringar uppdelat på föräldrars utbildningslängd. ....	35
Figur 4. Fördelning av olika livsmedel och rätter enligt typ av produkt (hemlagad, från barnmatsburk eller från klämmis) för 9 månaders barn. ....	43
Figur 5. Andel barn som får D-droppar uppdelat på åldersgrupp. ....	52
Figur 6. Andel barn som får D-droppar uppdelat på föräldrarnas utbildningslängd. ....	53



# SAMMANFATTNING



Livsmedelsverket genomför regelbundet nationella matvaneundersökningar för att samla in data kring befolkningens matvanor. Informationen används bland annat till att följa befolkningens matvanor och näringsstatus, utföra risk- och nyttovärderingar av livsmedel och näringsämnen, och för att undersöka olika livsmedels bidrag till exponering för oönskade ämnen. Det är en viktig grund vid utformning av insatser som främjar folkhälsan, till exempel kostråd.

I Riksmaten småbarn har matvanorna hos barn som är 9 månader och 1,5 år undersökts för första gången, medan 4-åringars matvanor undersökts för andra gången. Vad vi äter påverkar hälsan och eftersom ohälsa utvecklas under lång tid är det viktigt att grundlägga bra matvanor tidigt. Den här rapporten presenterar resultaten för barnens matvanor under främst det första levnadsåret. Småbarnsföräldrar verkar generellt följa de råd som finns kring introduktion av livsmedel under första året. De flesta ger sina barn en bra variation av livsmedel, järnberikad gröt och D-droppar som är viktiga för barnens utveckling. Få av de yngsta barnen får söta livsmedel eller drycker.



För barn under 1 år finns få råd om hur mycket av olika livsmedel barnen bör äta. I stället ligger fokuset på att succesivt introducera mat i lagom takt. Detta för att barnet ska vänja sig vid nya smaker och konsistenser, att vänja barnet vid fast föda, och att minska risken att utveckla allergier. Det är därför viktigt att börja ge smakportioner från 6 månaders ålder. Om barnet är intresserat av mat kan det redan från 4 månader prova pyttesmå smakprov, som en liten smaksensation.

Fram till 6 månader rekommenderas att bröstmjolk eller modersmjölksersättning är den uteslutande födan, D-droppar och pyttesmå smakprov som inte konkurrerar med amningen kan även ingå. Bland 9 månaders barn var det ungefär hälften som helammades i minst 6 månader. Det var 74 procent som antingen hel- eller delammade i 6 månader. Det kan jämföras med Socialstyrelsens statistik från 2021 där 65 procent hel- eller delammade när barnet var 6 månader. Vid den åldern började majoriteten av barnen få smakportioner av olika livsmedel.

Före 1 års ålder är det bra om föräldrarna har introducerat de flesta livsmedel så att barnet kan vänja sig vid olika smaker och konsistenser. I Riksmaten småbarn hade de flesta i åldersgruppen 9 månader börjat äta grönsaker, frukt, potatis, baljväxter, bröd, pasta, kött, fisk och ägg. De flesta barn åt varierat. De åt grönsaker, frukt och bär dagligen och rätter med kött, fisk och vegetariska rätter flera gånger i veckan. Det var vanligast att få hemlagad mat men även barnmatsburk var vanligt. Så kallade klämmisar var mindre vanligt förutom när det gällde grönsaker, frukt och bär, där ungefär en fjärdedel av rätterna serverades från klämmis.

Söta livsmedel är näringsfattiga och kan ta plats från annan näringsrik mat. Bara ett av tio 9 månaders barn hade fått smaka söta drycker och ungefär en fjärdedel hade fått kex, kakor eller glass. Det var mycket få som fick något av dessa livsmedel varje dag.



Riskakor och risdryck bör undvikas av barn under 6 år på grund av höga halter arsenik. I åldersgruppen 9 månader var det nästan inga barn (1 procent) som fick sådana risprodukter.

Ungefär tio procent av barnen i alla åldersgrupper (9 månader, 1,5 år och 4 år) hade någon allergi eller överkänslighet mot mat. 2–4 procent hade en allergi eller överkänslighet som diagnosticerats av läkare. Vanligast var allergi mot mjölkprotein eller ägg. Att introducera allergena livsmedel under barnets första levnadsår verkar kunna minska risken för allergiutveckling. I Riksmaten småbarn hade de flesta barn fått livsmedel med gluten, ägg, mjölk och fisk innan de var 1 år.



Däremot hade jordnötter inte introducerats i lika stor utsträckning. Ungefär hälften av de som inte introducerat jordnötter uppgav att anledningen var att familjen vanligtvis inte åt dem. Drygt en av tio uppgav att de inte introducerat jordnötter på grund av rädsla för att barnet skulle utveckla allergi. Bland barn som fötts 2021–2022 var det fler som introducerats för jordnötter jämfört med barn som fötts 2017–2018. Däremellan förtydligades råden om att introducera jordnötter under första året.

I alla åldersgrupper (9 månader, 1,5 år och 4 år) amrades flickor och pojkar i lika stor utsträckning och det fanns inga könsskillnader när det gällde introduktion av livsmedel. Däremot fanns det skillnader kopplade till familjens utbildningslängd. Barn till föräldrar med längre utbildning amrades längre tid och hade i högre utsträckning introducerats för jordnötter och baljväxter. Barn till föräldrar med kortare utbildning hade i högre grad introducerats för kex, kakor och söta drycker. Det var något vanligare att barn till föräldrar med längre utbildning fick D-droppar. Totalt var det 90 procent av 9 månaders barn och 75 procent av 1,5-åringar som fick D-droppar. Alla barn under två år rekommenderas D-droppar varje dag.



### **VILKA DELTOG OCH HUR GICK DET TILL?**

Drygt 1 170 familjer med barn runt 9 månaders ålder besvarade en enkät på webben kring amning, när mat hade introducerats och hur ofta barnen åt olika livsmedel. Barnen var slumpmässigt utvalda och ungefär två av tio familjer som tillfrågades valde att delta. Undersökningen pågick mellan 2023 och 2024.

Drygt 1 800 familjer med 1,5-åringar och 4-åringar svarade på enkätfrågor om amning och när mat hade introducerats. Barnen var slumpmässigt utvalda och ungefär en av tio familjer som tillfrågades valde att delta. Undersökningen pågick mellan 2021 och 2023.

# SUMMARY



## WHAT DO SMALL CHILDREN IN SWEDEN EAT? PART TWO. BREASTFEEDING, FOOD INTRODUCTION AND FOOD CHOICES. RIKSMATEN YOUNG CHILDREN 2021-24.

The Swedish Food Agency regularly carries out national dietary surveys to collect data on the population's food habits. The information is used for many purposes, such as to monitor dietary patterns and nutritional status in the population, conduct risk and benefit assessments of foods and nutrients, and to examine how different foods contribute to exposures to unwanted substances. This data is an important basis from which to develop public health initiatives, such as dietary guidelines.

In Riksmaten Young Children, the eating habits of Swedish children aged 9 months and 1.5 years were studied for the first time, while the eating habits of 4-year-olds were examined for the second time. What we eat affects our health, and since ill health develops over a long period of time, it is important to establish healthy eating habits early in life. This report presents results regarding children's diets mostly during their first year of life. In general, parents of young children seem to follow the recommendations regarding breastfeeding and the introduction of foods during the first year. Most give their children a good variety of foods, iron-fortified porridge, and vitamin D drops, which are important for children's development. Few of the youngest children are given sweet foods or drinks.



For children below one year of age, there are few recommendations regarding how much of different foods they should eat. Instead, the focus is on gradually introducing foods at a suitable pace. This helps the child get used to new tastes and textures, to transition to solid foods, and to reduce the risk of developing allergies. It is therefore important to start giving small amounts of food, tasting portions, from six months of age. If the child shows interest in food, tiny amounts, a "taste sensation", can be introduced from four months.

Up until six months, breast milk or infant formula is recommended as the exclusive source of nutrition, although vitamin D drops and very small amounts of food that do not interfere with breastfeeding may be included. Among the 9-month-old children, about half had been exclusively breastfed for at least six months. In total, 74 percent were either exclusively or partially breastfed at six months of age. This can be compared to statistics from the National Board of Health and Welfare from 2021, where 65 percent were exclusively or partially breastfed at six months of age. At that age, most children had begun receiving tasting portions of different foods.

It is beneficial to introduce most foods before the age of one year so that the child can become accustomed to different tastes and textures. In Riksmaten Young Children,



most of the children in the 9-month-old age group had begun eating vegetables, fruit, potatoes, legumes, bread, pasta, meat, fish, and eggs. Most children ate a varied diet. They ate vegetables, fruit, and berries daily, and dishes containing meat, fish, and vegetarian dishes several times a week. Home-cooked meals were most common, but commercial jars of baby food were also frequently used. So-called “squeeze pouches” were less common, except for vegetables, fruit, and berries, where about one quarter of the servings came from squeeze pouches.

Sweet foods are low in nutrients and can replace other, more nutritious, foods. Only one in ten 9-month-old children had tasted sweet drinks, and about one quarter had been given biscuits, cakes, or ice cream. Very few were given any of these foods on a daily basis.

Rice cakes and rice drinks should be avoided for children under 6 years of age due to high levels of arsenic. Almost none of the 9-month-old children (1 percent) consumed such rice products.

About ten percent of the children in all age groups (9 months, 1.5 years, and 4 years) had some form of food allergy or intolerance. Between 2–4 percent had an allergy or intolerance that had been medically diagnosed. Most common were allergies to milk protein or eggs. Introducing allergenic foods during the child’s first year of life appears to reduce the risk of developing allergies. In Riksmaten Young Children, most children had been given foods containing gluten, eggs, milk, and fish before they turned one year old.



However, peanuts had not been introduced to the same extent. Among those who had not introduced peanuts, about half stated that the reason was simply that the family did not usually eat them. Just over one in ten reported that they had avoided introducing peanuts due to fear that the child might develop an allergy. Among children born in 2021–2022, a higher percentage had been introduced to peanuts compared with children born in 2017–2018. During that time, the recommendations to introduce peanuts during the first year of life were clarified.

In all age groups (9 months, 1.5 years, and 4 years), girls and boys were breastfed to the same extent, and there were no gender differences in the introduction of foods. However, differences were observed related to the parents’ level of education. Children of parents with more years of education were breastfed for longer and were more likely to have been introduced to peanuts and legumes. Children of parents with shorter education were more likely to have been introduced to biscuits, cakes, and sweet drinks. Children of parents with longer education were also slightly more likely to receive vitamin D drops. Overall, 90 percent of 9-month-old children and 75 percent of 1.5-year-olds received vitamin D drops. Daily vitamin D supplementation is recommended for all children under two years of age.



### **WHO PARTICIPATED AND HOW WAS THE STUDY CONDUCTED?**

Just over 1,170 families with children around 9 months of age completed a web-based survey about breastfeeding, when foods had been introduced, and how often the children ate different foods. The children were randomly selected, and about two in ten of the families invited chose to participate. The survey was conducted between 2023 and 2024.

Just over 1,800 families with 1.5-year-olds and 4-year-olds answered questions about breastfeeding and the introduction of foods. The children were randomly selected, and about one in ten of the families invited chose to participate. The survey was conducted between 2021 and 2023.

---

N.B. The full version of the publication was produced in Swedish. Only the title and summary have been translated to English.

# 1. Bakgrund

Livsmedelsverket har i uppdrag att arbeta för en hållbar livsmedelskonsumtion och för att det vi äter och dricker ska vara säkert. Detta innefattar arbete för att främja konsumenternas, särskilt barns och ungdomars, förutsättningar att göra medvetna val kring hälsosam och säker mat. För att kunna arbeta mot dessa mål behöver myndigheten även ha kunskap om befolkningens matvanor och följa eventuella förändringar över tid. Ett led i det arbetet är att Livsmedelsverket regelbundet genomför nationella matvaneundersökningar för att samla in data om befolkningens matvanor. Sedan år 2010 har detta gjorts med webbaserade metoder genom exempelvis matdagböcker och enkäter.

Informationen används bland annat till att följa livsmedelskonsumtion och näringsstatus i Sverige och som bas för risk- och nyttovärderingar av livsmedel och näringsämnen. Matvaneundersökningarna är även en viktig grund vid utformning av insatser som främjar folkhälsan, till exempel kostråd. Kunskapen från Riksmaten småbarn behövs för att Livsmedelsverket ska kunna ge väl underbyggda och relevanta kostråd, men är även viktig för bland annat barnhälsovården (BVC), föräldrar och förskolor. Det är också viktigt att ha uppdaterade och aktuella data så att barn i Sverige blir representerade när lagstiftning kring livsmedel, till exempel olika gränsvärden, tas fram på EU-nivå.

Matvanor grundläggs tidigt i livet och därför är det viktigt att få kunskap kring hur småbarn äter. Man behöver också förståelse kring de faktorer som påverkar barnens matvanor, så som initiering och varaktighet av amning samt vid vilken tidpunkt olika livsmedel introduceras (Anater et al., 2018, Sepp et al., 2016). Under spädbarns- och småbarnsåren sker stora förändringar i barnets matvanor då barnet går från att endast konsumera bröstmjolk eller modersmjölksersättning till mer och mer vanlig mat. Barn har också ett relativt högt näringsbehov eftersom de växer och utvecklas (Blomhoff et al., 2023, Birch & Doub, 2014, Livsmedelsverket, 2019).

Genom att undersöka småbarns matvanor kan även introduktion av allergena livsmedel, så som jordnötter och ägg kartläggas, och informationen kan bland annat användas vid kommunikation kring introduktion av dessa livsmedel. Denna information är också av betydelse då en tidig introduktion av dessa livsmedel kan minska risken för att utveckla matallergier senare i livet (Livsmedelsverket, 2019).

Matvanor bland barn under 4 år har tidigare inte undersökts på nationell nivå i Sverige. Riksmaten småbarn 2021–24 (hädanefter Riksmaten småbarn) är Livsmedelsverkets sjätte rikstäckande matvaneundersökning. I Riksmaten småbarn har barn så unga som 9 månader för första gången inkluderats i våra nationella matvaneundersökningar.

I denna rapport presenterar vi resultat från alla tre åldersgrupper som deltog i undersökningen: 1170 9 månaders barn, 1078 1,5-åringar och 750 4-åringar. I en tidigare rapport har vi

beskrivit hur mycket av olika livsmedel som de äldre barnen, 1,5- och 4-åringarna, äter och hur mycket näring maten ger (Livsmedelsverket. Moraesus et al., 2024). I den här rapporten fokuserar vi på de allra yngsta barnen men presenterar även enkätresultat kring amning, allergier och kosttillskott i alla åldersgrupperna. Eftersom barn som är 9 månader inte förväntas äta några större mängder mat bad vi föräldrarna att fylla i en utökad enkät i stället för den matdagbok som användes för de äldre barnen. De råd som finns för barn under ett år är också relaterade till amning och introduktion av olika livsmedel snarare än mängder.

## 2. Syfte

Syftet med Riksmaten småbarn är att undersöka småbarns matvanor så att det finns aktuella underlag för att främja arbetet med, och skapa förutsättningar för, hållbar livsmedelskonsumtion bland småbarn i Sverige.

Långsiktigt är målet att Riksmaten småbarn ska ge följande effekter:

- Myndigheter och beslutsfattare får ökad kunskap om småbarns hälsorisker från maten
- BVC vet vad småbarn äter och kan anpassa sin verksamhet efter det
- Riksmaten småbarn används som en självklar kunskapskälla av forskare och andra intressenter nationellt och internationellt

I denna rapport beskriver vi resultaten kring amning och introduktion av livsmedel bland alla åldersgrupper – 9 månader, 1,5 år och 4 år. För barn i åldersgruppen 9 månader presenteras också hur ofta de äter olika livsmedel utifrån enkätsvar.

# 3. Metod för åldersgruppen 9 månader

Riksmaten småbarn 2021–24 är en nationell matvaneundersökning som inkluderar småbarn i åldern 9 månader, 1,5 år och 4 år. Metod och typ av data som samlats in skiljer sig delvis mellan den yngsta och de två äldre åldersgrupperna. Metod för urval, rekrytering och insamling av data i åldrarna 1,5- och 4 år har beskrivits i detalj i första delrapporten ”*Riksmaten småbarn 2021-24, så äter småbarn i Sverige, Livsmedelskonsumtion och näringsintag bland 1,5- och 4-åringar*” (Livsmedelsverket, Moraeus et al., 2024) och i en bakgrundsartikel (Bjeremo et al., 2024). Här beskrivs metoden som gäller 9 månaders barn.

Vi använder begreppet deltagare genomgående även om majoriteten av informationen lämnades av barnens föräldrar. Begreppet föräldrar innefattar även andra eventuella vårdnadshavare.

## 3.1 Urval

Ett urval om totalt 5404 barn beställdes av Statistiska centralbyrån (SCB). Urvalet levererades i två omgångar för att kunna inkludera barn som föddes efter att det första urvalet dragits. Kriterierna för urvalet var samma som för de äldre åldrarna: obundet slumpmässiga urval drogs från Registret över totalbefolkningen stratifierat i två strata: 1) hushåll med föräldrar med högst gymnasial utbildning eller där uppgift om utbildning saknades samt 2) hushåll med minst en förälder med eftergymnasial utbildning. Insamlingen av data pågick mellan september 2023 och juni 2024 och inkluderade barn som fyllde 9 månader jämnt distribuerat över insamlingsperioden.

## 3.2 Rekrytering

Rekryteringen var snarlik de äldre åldersgrupperna och beskrivs bara översiktligt här, för en detaljerad beskrivning se ”*Riksmaten småbarn 2021–24, så äter småbarn i Sverige, Livsmedelskonsumtion och näringsintag bland 1,5- och 4-åringar*” (Livsmedelsverket, Moraeus et al., 2024, Bjeremo et al., 2024). Deltagarna kontaktades via brev och sms i de fall ett offentligt telefonnummer fanns till föräldrarna. Brevet innehöll information om undersökningen och en länk till ett elektroniskt samtycke som behövde fyllas i innan deltagande. Deltagarna fick presentkort på 100 kronor respektive 200 kronor beroende på om de enbart svarade på enkäten eller även lämnade avföringsprover.

### 3.3 Enkätfrågor

Då barn som är 9 månader inte förväntas äta några stora mängder livsmedel förutom modersmjölk och eventuellt modersmjölksersättning bedömdes en matdagbok vara en onödig börda för deltagaren. Därför användes enbart enkätfrågor för att undersöka matvanorna. I stort sett samma enkät användes som för 1,5- och 4-åringar med frågor om föräldrarnas bakgrund, familjesituation och barnets längd och vikt liksom frågor kopplade till nutritionella, toxikologiska och mikrobiologiska frågeställningar. Frågor kring amning och introduktion av livsmedel ställdes till alla åldersgrupper men i enkäten för de yngsta ställdes frågan om exakt månad för eventuell introduktion. Föräldrarna fick också redovisa frekvenser för konsumtion av olika livsmedel, och för denna yngsta åldersgrupp var tidsperspektivet för frekvensfrågorna en månad tillbaka. Enkätenfrågorna finns i Bilaga 1. ”*Riksmaten småbarn 2021–24, så äter småbarn i Sverige, Livsmedelskonsumtion och näringsintag bland 1,5- och 4-åringar*” (Livsmedelsverket. Moraeus et al., 2024) finns beskrivning av enkätfrågor som ställdes till åldersgrupperna 1,5 och 4 år.

Information om barnets längd och vikt samlades in via enkäten. Eftersom ett BVC-besök ofta görs när barnen är mellan 8 och 10 månader fick deltagarna fylla i den längd och vikt som uppmätts vid det besöket hos barnavårdscentralen (BVC) samt datum för besöket. Om deltagarna inte hunnit vara på schemalagt BVC-besök när de besvarade enkäten frågade vi om vi fick kontakta dem igen för att få uppmätt längd och vikt då. Om deltagarna inte hade besökt BVC nyligen frågade vi även om de kunde mäta längd och vikt hemma och fylla i uppgifterna i enkäten. Genomsnittlig vikt och längd beräknades för de deltagare som hade lämnat uppgifter från BVC-besöket, antingen via enkäten eller vid uppföljande kontakt. För vikt användes även uppgifter från de som hade vägt barnet hemma. Ibland lämnades data i efterhand för både 8- och 10-månaders besöket. I sådana fall användes de data som var mest kompletta (hade både vikt och längd) eller som hade mätts närmast startdatumet för studien.

### 3.4 Bortfallsanalys och vikter

I en bortfallsanalys baserad på registerdata från SCB undersökte vi hur väl de svarande speglade urvalet med avseende på barnets kön, barnets och föräldrarnas födelseland, var i landet barnet bor och i vilken kommuntyp, föräldrarnas utbildning och inkomst, om föräldrarna bor ihop och antal barn under sex år som bor med det deltagande barnet.

En skillnad i deltagarbenägenhet mellan två grupper (till exempel hushåll med föräldrar som har längre respektive kortare utbildning) kan ge en snedvridning av vissa resultat. För att minska effekten av snedvridningen på grund av bortfall användes vikter vid sammanställningen av resultaten. Vikterna togs fram av SCB genom rak uppräkningsmetod, det vill säga att man antog att de som inte svarade skulle ha svarat likadant som genomsnittet i sin grupp.

## 3.5 Statistiska analyser

Chi2-test användes för att undersöka skillnader i proportioner mellan olika grupper. Om antalet observationer var under fem i någon grupp användes Fisher's Exakt test. Viktade proportioner togs fram med 95 % konfidensintervall (95% KI). Jämförelser mellan hushåll med kortare och längre utbildning viktades inte.

Andelar avrundades till närmaste heltal vilket innebär att summan inte alltid blir 100 %.

Skillnader med ett P-värde  $<0,05$  bedömdes vara statistiskt signifikanta. Inga korrigeringar för multipla tester gjordes men huruvida en signifikant skillnad är relevant behöver beaktas vid tolkning av resultaten. De statistiska analyserna utfördes i Stata version 17.0, StataCorp. College Station, Texas, USA.

## 4. Resultat

Resultat från alla åldersgrupper redovisas när det gäller amning, introduktion av allergena livsmedel, förekomst av allergier och användning av kosttillskott. För åldersgruppen 9 månader presenteras mer detaljerad information kring introduktion av livsmedel samt hur ofta olika livsmedel konsumerades under den senaste månaden.

### 4.1 Deltagare och bortfall

Bakgrundsuppgifter och bortfall bland åldersgrupperna 1,5 och 4 år beskrivs i rapporten *”Riksmaten småbarn 2021–24, så äter småbarn i Sverige, Livsmedelskonsumtion och näringsintag bland 1,5- och 4-åringar”* (Livsmedelsverket. Moraeus et al., 2024, Bjermo et al., 2024). Totalt deltog 1078 1,5-åringar (12 % av 9000 inbjudna) och 750 4-åringar (10 % av 7800 inbjudna) i minst en del av undersökningen. Bland barn i åldersgruppen 9 månader valde totalt 1170 familjer (22 % av de 5405 inbjudna) att delta i undersökningen.

Den genomsnittliga åldern vid deltagandet var 9 månader (standardavvikelse: 0,6 månader) (Tabell 1). Hälften (51 %) var flickor. Drygt hälften (52 %) hade äldre syskon och endast fem barn var födda utanför Sverige. Nästan alla barn hade föräldrar som bodde tillsammans (95 %), medan 3 % hade en förälder som var ensamstående. Föräldrarna var oftast svenskfödda, och endast 6 % av barnen hade ingen svenskfödd förälder. I en stor del av hushållen, 85 %, hade minst en förälder en utbildningslängd över 12 år, det vill säga högskole- eller universitetsutbildning. I rapporten används begreppet ”kortare utbildning” för hushåll där båda föräldrar (eller en ensamstående) har en utbildning som är 12 år eller kortare och ”längre utbildning” för hushåll där minst en förälder har en utbildning som är längre än 12 år.

Bortfallsanalysen visade på en god representation avseende barnets kön, geografisk spridning och hushållets sammansättning (Tabell 1 i bilaga 2). Däremot var föräldrar med kortare utbildning, lägre inkomst samt familjer där båda föräldrar var födda utomlands underrepresenterade. Baserat på bortfallet tog SCB fram analytiska vikter som användes för att delvis kompensera för denna skevhet när resultaten sammanställdes statistiskt, men skevheten bör tas i åtanke när resultaten tolkas.

Tabell 1. Beskrivning av 9 månaders barn som deltog i Riksmaten småbarn och deras föräldrarna.

	Alla barn (N=1170)	
	medel	sd
Ålder (månader)	9	1
Besvarande förälderns ålder (år) <sup>1</sup>	33	4
Längd (cm) <sup>2</sup>	71	3
Vikt (kg) <sup>2</sup>	9	1
<b>Kön</b>		
	N	%
Flickor	598	51
Pojkar	572	49
<b>Föräldrars födelseland</b>		
Alla svenskfödda <sup>3</sup>	937	80
En av två svenskfödda	164	14
Ingen svenskfödd	69	6
	<b>N</b>	<b>%</b>
<b>Hushållets utbildning<sup>4</sup></b>		
Kortare utbildning (≤12 år)	171	15
Längre utbildning (>12 år)	999	85
<b>Syskon<sup>5</sup></b>		
Har inga syskon	538	47
Har enbart äldre syskon/är yngst	586	52
Övrig kombination	11	1

<sup>1</sup>Den förälder som började besvara enkäten, vilket var mamman i 88 % av fallen.

<sup>2</sup>Längd och vikt som föräldrar uppgav från BVCs barnhälsokort (N=1012 respektive 1052).

<sup>3</sup>En av en eller två av två, beroende på hur många föräldrar som fanns registrerade.

<sup>4</sup>Utbildningslängd baseras på föräldern med längst utbildning.

<sup>5</sup>Med syskon menas alla barn i hushållet oavsett om de är biologiska syskon.

All data baseras på enkätsvar med undantag för data om kön och utbildningslängd som kommer från SCB.

## 4.2 Amning

I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

De första sex månaderna rekommenderas amning - bröstmjölk som föda - i första hand och alternativt modersmjölksersättning (Livsmedelsverket, 2024). Helamning definieras som att barnet får enbart bröstmjölk, vatten och eventuella läkemedel/droppar, även om pyttesmå mängder mat (kryddmått- eller fingertoppsmängder) kan ingå.

Majoriteten av barn i alla tre åldersgrupper, cirka 90 %, hade blivit ammade vid någon tidpunkt (Tabell 2). Vid 6 månaders ålder ammade, helt eller delvis, 74 %, 73 % och 70 % av barnen som vid tidpunkten för datainsamlingen var 9 månader, 1,5 år respektive 4 år gamla. Andelen som helammades vid 6 månader var 51 %, 52 % respektive 43 % för de tre åldersgrupperna 9-månader, 1,5 år respektive 4 år (Tabell 2).

Fyra av fem barn (79 %) som var 9 månader hade blivit helammade (Tabell 2). Vid perioden för undersökningen helammades 4 % fortfarande och 52 % ammade delvis. Föräldrar med kortare utbildning uppgav i lägre utsträckning att de hade helammat fram till att barnet hade fyllt minst 6 månader: 40 % jämfört med 57 % bland föräldrar med längre utbildning. Flickor och pojkar hade blivit ammade i lika stor utsträckning (data visas ej).

Bland 1,5-åringarna ammade 15 % fortfarande i någon grad vid tiden för undersökningen. I övrigt liknade resultaten dem för 9 månaders barn. Fyra av fem (79 %) 1,5-åringar hade tidigare blivit helammade (Tabell 2). Färre föräldrar med kortare utbildning uppgav att de hade helammat fram till att barnet hade fyllt minst 6 månader jämfört med föräldrar med längre utbildning (43 % jämfört med 57 %). Det var ingen skillnad i hur länge flickor och pojkar hade blivit ammade (data visas ej).

Bland 4-åringarna var det nästan inga (1 %) som fortfarande ammade. Även här hade fyra av fem (79 %) tidigare blivit helammade (Tabell 2) och en skillnad sågs utifrån föräldrars utbildningslängd. Bland föräldrar med kortare utbildning hade 30 % helammat fram till att barnet hade fyllt minst 6 månader jämfört med 52 % med längre utbildning. Flickor och pojkar hade blivit ammade i lika stor utsträckning (data visas ej).

Tabell 2. Amning bland barn 9 månader, 1,5- och 4-år

	Alla	Kortare utbildning (≤12 år)	Längre utbildning (>12 år)
	% (95% KI)	% (95% KI)	% (95% KI)
<b>9 månader</b>			
Aldrig ammats	8 (6–11)	12 (7–20)	6 (4–8)
Har delammats (enbart)	13 (10–16)	11 (6–19)	13 (11–17)
Har helammats	79 (76–83)	77 (67–84)	81 (77–84)
Har helammats 6 månader eller längre	51 (47–55)	40 (31–50)	57 (52–61)
Har ammats (hel- eller delammats) 6 månader eller längre	74 (69–77)	62 (52–71)	80 (76–83)
Helammas fortfarande	4 (1–7)	4 (1–14)	4 (2–7)
Delammas fortfarande	52 (48–56)	37 (28–46)	60 (55–64)
<b>1,5 år</b>			
Aldrig ammats	9 (7–12)	17 (11–25)	5 (4–7)
Har delammats (enbart)	12 (10–14)	9 (5–16)	13 (11–16)
Har helammats	79 (75–82)	73 (65–80)	82 (79–84)
Har helammats 6 månader eller längre	52 (48–56)	43 (35–52)	57 (53–60)
Har ammats (hel- eller delammats) 6 månader eller längre	73 (70–77)	58 (49–67)	82 (79–84)
Delammas fortfarande	15 (13–18)	8 (5–15)	19 (16–21)
<b>4 år</b>			
Aldrig ammats	11 (8–15)	18 (12–27)	7 (5–9)
Har delammats (enbart)	10 (7–13)	11 (6–19)	9 (7–12)
Har helammats	79 (75–83)	71 (61–79)	84 (81–87)
Har helammats 6 månader eller längre	43 (39–48)	30 (21–40)	52 (48–56)
Har ammats (hel- eller delammats) 6 månader eller längre	70 (66–75)	53 (43–63)	81 (77–84)

KI, konfidensintervall, N, antal

Helamning definierades som att barnet fick enbart bröstmjolk, vatten och ev. läkemedel/droppar. Pyttesmå mängder mat (kryddmått- eller fingertopp-mängder) kan ha ingått.

## 4.2.1 Frekvens av amning och modersmjölkersättning bland 9 månaders barn

Vid undersökningstillfället hade drygt hälften av barn 9 månader (57 %) fått bröstmjölksmjölk minst en gång per vecka under den senaste månaden. 37 % uppgav att barnet hade fått bröstmjölksmjölk minst fyra gånger per dag (Tabell 3). Mindre än hälften av barnen (41 %) hade fått modersmjölksmjölk ersättning minst en gång per vecka under den senaste månaden. 13 % uppgav att barnet hade fått modersmjölksmjölk ersättning minst fyra gånger per dag (Tabell 3).

Tabell 3. Konsumtion av bröstmjölksmjölk respektive modersmjölksmjölk ersättning under den senaste månaden bland barn 9 månader

	Aldrig/ mycket sällan	1–3 g/v	4–6 gg/v	1 g/d	2 gg/d	3 gg/d	≥4 gg/d
	% (95 % KI)						
Bröstmjölksmjölk	43 (39–47)	1 (0–2)	1 (0–5)	3 (2–4)	7 (6–9)	8 (7–10)	37 (33–41)
Modersmjölksmjölk ersättning	58 (54–63)	4 (2–6)	1 (0–2)	5 (4–7)	8 (6–11)	10 (8–13)	13 (10–17)

G(gr), gång(er); v; vecka, d, dag; KI, konfidensintervall

Antal svar=1169–1170

Andelen som svarade vet ej var <1 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

## 4.3 Introduktion av livsmedel

Från att barnet är fyra månader kan det börja smaka vanlig mat genom att ge pyttesmå smakprov om barnet är intresserat (Livsmedelsverket, 2024). Mängden ska dock inte konkurrera ut amning som huvudföda utan används för att låta barnet prova andra smaker och konsistenser. Vid ungefär 6 månaders ålder kan man börja vänja barnet vid att äta vanlig mat. Det handlar fortfarande inte om att barnet ska få i sig sin huvudsakliga energi från mat utan man bör samtidigt ge bröstmjölksmjölk eller ersättning som vanligt. Mängden mat kan succesivt ökas och inom det första året är det bra att ha introducerat alla livsmedelsgrupper (Livsmedelsverket, 2024). För att minska risken för allergier kan det finnas fördelar med att introducera vissa livsmedel under barnets första år (Livsmedelsverket, 2019). Se mer om introduktion av allergena livsmedel i avsnitt 4.3.3.

### 4.3.1 Pyttesmå smakprov och smakportioner bland 9 månaders barn

Föräldrar till barn 9 månader fick frågor om när de introducerade pyttesmå smakprov och smakportioner. Pyttesmå smakprov definierades som när barnet fick smaka på mycket små mängder av vanlig mat för att prova på nya konsistenser och smaker för allra första gången. Smakportioner definierades som när barnet började vänja sig vid att äta vanlig mat och när mängderna succesivt ökas.

Vid 4 månaders ålder hade 72 % av barnen fått pyttesmå smakprov av mat och vid ett halvår hade i princip alla barn (99 %) fått det (Tabell 4). Nästan en tredjedel (29 %) av barnen hade fått smakportioner innan 6 månaders ålder, 89 % vid 6 månader och resterande 11 % vid 7–9 månader. Det var inga skillnader när det gällde kön eller utbildningslängd i hushållet (data visas ej).

Tabell 4. Ålder vid introduktion av pyttesmå smakprov och smakportioner till barn 9 månader

Antal svar	Pyttesmå smakprov		Smakportion	
	1169		1167	
Ålder	% (95 % KI)	Kumulativ %	% (95 % KI)	Kumulativ %
1 månad	0 (0–0)	0	0 (0–0)	0
2 månader	0 (0–1)	0	0 (0–0)	0
3 månader	7 (5–9)	7	0 (0–1)	0
4 månader	66 (61–70)	72	9 (7–12)	9
5 månader	20 (16–23)	92	20 (17–23)	29
6 månader	7 (5–10)	99	60 (56–64)	89
7 månader	1 (0–2)	100	8 (6–12)	98
8 månader	0 (0–1)	100	2 (1–3)	100
9 månader	0 (0–0)	100	0 (0–2)	100

KI, konfidensintervall

### 4.3.2 Introduktion av livsmedel hos 9 månaders barn

Tabell 5 beskriver när olika livsmedel introducerades till barn i åldersgruppen 9 månader. I Figur 1 visas introduktion av livsmedel kumulativt vid olika åldrar. I avsnitt 4.3.3 finns mer information kring introduktion av allergena livsmedel i alla tre åldersgrupperna.

De flesta barn (73 %) hade fått vatten som dryck vid 4–6 månaders ålder. Nästan alla barn (99 %) hade fått gröt och majoriteten (90 %) hade börjat få det vid 4–6 månaders ålder. 65 % hade fått välling, främst från 6 månader. Ungefär två tredjedelar (67 %) hade fått modersmjölksersättning och 41 % började få det när de var yngre än en månad.

Vid tillfället för undersökningen hade majoriteten av barnen fått smaka eller börjat äta av de stora livsmedelsgrupperna som grönsaker, frukt, potatis, bröd, pasta, kött och fisk. För andra livsmedelsgrupper som baljväxter, skaldjur och söta drycker var variationen i introduktion större.

Vid 6 månaders ålder åt över 90 % av barnen frukt, grönsaker och potatis medan drygt hälften av barnen (52 %) hade börjat äta bönor och linser. Vid 7 månader hade 70 % ätit bönor och linser.

Runt 90 % av barnen hade börjat äta bröd och pasta, dessa livsmedel introducerades vanligen runt 6 månaders ålder.

Drygt 90 % av barnen hade börjat äta kött från gris, nöt, lamm, get eller kyckling, 59 % fick börja med det vid 4–6 månader. Hälften av barnen (50 %) hade fått korv, de flesta av dessa fick först korv vid 6–8 månader. Ungefär 15 % hade fått viltkött.

Majoriteten, 93 %, hade börjat äta fisk vid tillfället för undersökningen. Det var vanligast att börja introducera fisk vid 6 månaders ålder (50 %), men 16 % fick fisk tidigare (4–5 månader) och 28 % vid 7–9 månader. Skaldjur var inte lika vanligt, en fjärdedel (23 %) hade fått smaka på det, vanligen vid 6–8 månader.

39 % av barnen hade fått komjölk och 66 % hade fått fil eller yoghurt. De flesta av dessa hade börjat få det vid 6 månaders ålder.

De flesta, 90 % av barnen, hade fått ägg, vanligen vid 6–7 månader.

Drygt hälften av barnen (55 %) hade fått jordnötter eller jordnötssmör och en fjärdedel hade fått andra nötter eller nötsmör. Introduktionen var utspridd mellan 4–8 månader med en topp vid 6 månaders ålder.

20 % av barnen hade fått tofu eller andra sojabaserade livsmedel, de flesta av dessa fick först smaka på detta runt 6 månader.

Honung kan i väldigt sällsynta fall orsaka botulism och föräldrar avråds därför från att ge honung till barn under 1 år. Nästan inget barn (<1 %) hade fått smaka på honung.

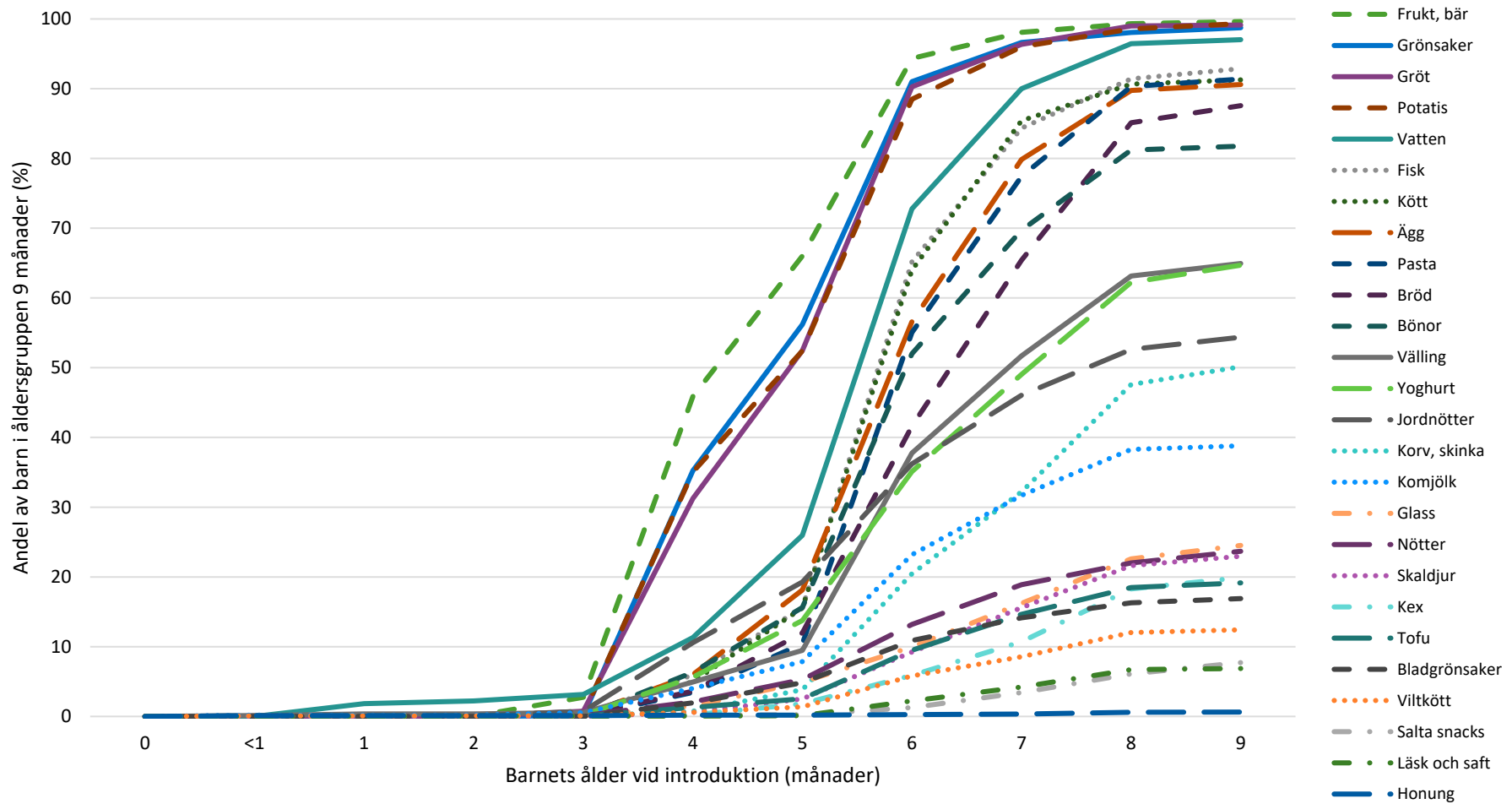
Det var få barn som hade fått söta drycker eller salta snacks, knappt 10 % hade fått smaka på dessa livsmedel. Något fler, 25 % hade fått smaka på glass och 20 % hade fått kex eller kakor. De flesta barn som fick glass och kex eller kakor hade först fått det vid 6–8 månaders ålder.

Tabell 5. Ålder vid introduktion av livsmedel bland barn 9 månader

	Ej smakat	<1 mån	1 mån	2 mån	3 mån	4 mån	5 mån	6 mån	7 mån	8 mån	9 mån	10 mån
Livsmedel	% (95 % KI)											
Modersmjölks-ersättning	33 (30–37)	41 (37–46)	5 (3–6)	3 (2–5)	5 (3–7)	3 (2–6)	3 (2–5)	3 (2–6)	2 (1–2)	1 (1–2)	1 (0–2)	0 (0–0)
Vatten	3 (1–5)	0 (0–0)	2 (0–7)	0 (0–2)	1 (0–3)	8 (6–11)	15 (12–18)	47 (43–51)	17 (14–21)	6 (5–8)	1 (0–1)	0 (0–0)
Välling	35 (31–39)	0 (0–1)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–1)	4 (3–7)	5 (3–6)	28 (25–32)	14 (11–17)	11 (9–14)	2 (1–3)	0 (0–1)
Gröt	1 (0–2)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (0–2)	31 (27–34)	21 (18–24)	38 (34–42)	6 (4–9)	3 (1–7)	0 (0–1)	0 (0–0)
Grönsaker	1 (1–2)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	35 (31–39)	21 (18–25)	35 (31–39)	6 (4–8)	1 (1–3)	1 (0–2)	0 (0–0)
Frukt-, bärmos	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	3 (1–6)	43 (39–47)	20 (17–24)	28 (25–32)	4 (2–6)	1 (1–2)	0 (0–2)	0 (0–0)
Potatis	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	35 (31–39)	17 (15–21)	36 (32–40)	8 (6–10)	3 (1–5)	1 (0–2)	0 (0–0)
Bönor <sup>1</sup>	17 (14–21)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	6 (5–8)	9 (7–12)	36 (33–40)	18 (15–21)	11 (9–15)	1 (0–2)	0 (0–1)
Bladgrönsaker <sup>2</sup>	82 (78–85)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	2 (1–5)	3 (2–5)	6 (4–9)	3 (2–6)	2 (1–4)	1 (0–2)	0 (0–1)
Bröd	12 (9–16)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	3 (2–5)	8 (6–11)	30 (26–33)	24 (20–28)	20 (17–23)	2 (1–4)	0 (0–0)
Pasta	8 (5–12)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	3 (2–5)	7 (5–9)	45 (41–49)	22 (19–26)	13 (10–16)	1 (0–2)	0 (0–2)
Kött <sup>3</sup>	9 (6–12)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	5 (4–7)	11 (9–13)	48 (44–53)	21 (18–25)	5 (4–7)	1 (0–2)	0 (0–1)
Viltkött <sup>4</sup>	87 (84–90)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (0–2)	1 (0–2)	4 (3–6)	3 (2–4)	3 (2–6)	0 (0–1)	0 (0–0)
Korv, skinka	49 (45–53)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (0–2)	3 (2–5)	17 (14–20)	12 (10–14)	15 (13–19)	3 (2–4)	0 (0–1)
Fisk	7 (5–10)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	6 (5–8)	10 (8–12)	50 (45–54)	19 (16–23)	7 (5–9)	1 (1–3)	0 (0–1)
Skaldjur	76 (73–79)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (0–1)	2 (1–3)	7 (5–9)	6 (5–8)	6 (4–8)	1 (1–2)	0 (0–1)
Komjolk	60 (55–64)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	3 (2–5)	4 (3–6)	15 (12–19)	9 (6–11)	7 (5–9)	1 (0–1)	0 (0–0)
Yoghurt, fil	34 (30–38)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	5 (4–7)	8 (6–11)	21 (18–25)	14 (11–17)	13 (11–16)	2 (2–4)	1 (0–2)
Ägg <sup>5</sup>	9 (7–12)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	6 (4–8)	12 (10–15)	38 (35–42)	23 (19–28)	10 (8–13)	1 (0–2)	0 (0–0)
Tofu <sup>6</sup>	80 (76–83)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (1–3)	1 (1–2)	7 (5–9)	5 (4–7)	4 (2–6)	1 (0–1)	0 (0–0)
Jordnötter <sup>7</sup>	45 (41–49)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (0–1)	10 (8–12)	9 (7–11)	17 (14–20)	10 (8–12)	7 (5–9)	2 (1–3)	0 (0–0)
Nötter <sup>8</sup>	76 (73–79)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	2 (1–3)	3 (2–5)	8 (6–10)	6 (4–8)	3 (2–5)	2 (1–3)	0 (0–0)
Honung	99 (98–99)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–2)
Läsk eller saft	93 (90–95)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	2 (1–4)	2 (1–4)	2 (1–4)	0 (0–1)	0 (0–0)
Glass	75 (71–78)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	1 (1–3)	3 (2–5)	5 (4–7)	6 (5–8)	6 (4–9)	2 (1–3)	0 (0–1)
Kex och kakor	80 (76–83)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	2 (1–3)	4 (2–7)	5 (3–7)	8 (5–11)	2 (1–3)	0 (0–2)
Salta snacks	91 (88–94)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–1)	0 (0–0)	1 (0–2)	2 (1–5)	3 (2–4)	2 (1–3)	1 (0–2)

<sup>1</sup>Bönor, linser eller ärtor. <sup>2</sup>Spenat eller andra bladgrönsaker. <sup>3</sup>Kött från gris, nö, lamm, get eller kyckling. <sup>4</sup>Viltkött som ren, älg eller rådjur. <sup>5</sup>Ägg inklusive som pannkakor. <sup>6</sup>Tofu eller andra sojaprodukter. <sup>7</sup>Jordnötter, jordnötssmör. <sup>8</sup>Andra nötter inklusive nötsmör, nougat, mandelmassa. <sup>9</sup>Chips eller andra salta snacks.

Antal svar=1149–1170. Andelen som svarade vet ej var 0–2 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte alltid till 100 %.



Figur 1. Kumulativ andel barn (9 månader) som har introducerats till olika livsmedel vid olika tidpunkter. Baseras på frågan "Vid vilken ålder fick ditt barn följande mat och drycker för första gången?".

### 4.3.3 Introduktion av allergena livsmedel

Precis som övriga livsmedel är det bra om allergena livsmedel introduceras under det första levnadsåret. Rådet om introduktion inkluderar fisk, tillagat ägg, mjölk samt finfördelade nötter och baljväxter inklusive jordnötter samt livsmedel innehållande gluten (Livsmedelsverket, 2019). Eftersom de yngsta barnen i undersökningen var cirka 9 månader gamla finns det fortfarande tid att introducera livsmedel innan de fyller ett år, i enlighet med hur rådet är utformat. För de äldre barnen kan vi däremot undersöka vilka livsmedel som introducerats innan ett års ålder. I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

Introduktion av livsmedel bland barn i åldersgruppen 9 månader har beskrivits i tidigare avsnitt (Tabell 5) och redovisas här som andelen av barn i som introducerats allergena livsmedel vid eller innan 9 månaders ålder (Tabell 6). I Tabell 6 beskrivs också introduktion av livsmedel före ett års ålder i åldersgrupperna 1,5 och 4 år och i Tabell 8 redovisas svaren per månad för introduktion i dessa åldersgrupper.

Som beskrivits tidigare hade nästan alla barn som var 9 månader fått livsmedel som innehöll gluten såsom bröd, pasta, välling eller gröt. Även fisk och ägg hade vanligtvis introducerats (93 respektive 91 %) medan något färre hade fått mjölk (39 %) eller yoghurt (66 %) (Tabell 6). Bland de äldre barnen uppgav de flesta föräldrar att de hade introducerat livsmedel med gluten, ägg, mjölk och fisk innan barnet var ett år (83–99 %). Däremot var det fler barn i alla åldersgrupper som inte hade smakat på nötter eller sojabaserade livsmedel.

Det var fler 1,5-åringar som hade fått tofu, jordnötter och andra nötter under sitt första år jämfört med 4-åringar (Tabell 6). När det gällde jordnötter var det ungefär samma andel bland 9 månaders barn (55 %) som 1,5-åringar (58 %) som hade introducerat det. De var få som angav att de inte visste om barnet fått äta de flesta av livsmedlen, men för tofu så var det 14 % av föräldrarna till 1,5- och 4-åringar som inte visste (Tabell 8). Bland 9 månader var det bara 1 % som inte visste om barnet fått tofu. Det var större andel av 1,5-åringarna jämfört med 4-åringarna som fått sockersötad dryck (12 % respektive 8 %) och salta snacks (8 % respektive 15 %) innan ett års ålder.

Tabell 6. Introduktion av allergena livsmedel vid eller innan åldern 9 respektive 12 månader

Åldersgrupp	Introduktion ≤9 månader	Introduktion ≤12 månader	
	9 mån <sup>1</sup>	1,5 år	4 år
	% (95% KI)		
<b>Allergena livsmedel</b>			
Välling	65 (61–69)	<b>99 (97–99)</b>	<b>96 (93–97)</b>
Mjölk, yoghurt, fil	—	83 (80–86)	83 (79–86)
Mjölk	39 (35–44)	—	—
Yoghurt, fil	66 (61–69)	—	—
Fisk och skaldjur	93 (90–95)	<b>94 (91–96)</b>	<b>89 (85–92)</b>
Bröd	88 (84–91)	<b>97 (95–98)</b>	<b>95 (93–97)</b>
Pasta	92 (88–95)	<b>98 (97–99)</b>	<b>94 (91–96)</b>
Ägg inklusive pannkaka	91 (88–93)	<b>97 (95–98)</b>	<b>90 (86–92)</b>
Tofu och andra sojaprodukter	20 (17–23)	<b>35 (32–39)</b>	<b>26 (22–30)</b>
Jordnötter och jordnötssmör	55 (51–59)	<b>58 (54–62)</b>	<b>33 (29–37)</b>
Nötter	24 (21–28)	<b>39 (35–42)</b>	<b>23 (19–26)</b>
<b>Övriga livsmedel</b>			
Honung	1 (1–2)	<b>4 (3–6)</b>	<b>6 (4–9)</b>
Sockersötad dryck	7 (5–10)	<b>20 (16–23)</b>	<b>12 (8–15)</b>
Salta snacks	9 (6–12)	<b>15 (13–18)</b>	<b>8 (6–11)</b>

KI, konfidensintervall; —, frågan saknades i enkäten

<sup>1</sup>Ingen jämförelse gjordes med barn 9 månader då ålder för introduktion inte överensstämmer med de äldre.

Fetmarkerade andelar är signifikant skilda mellan 1,5- och 4-åringar

### Anledning till att livsmedel inte introducerats i åldersgruppen 9 månader

Bland barn i åldersgruppen 9 månader efterfrågades anledningen till att vissa allergena livsmedel inte hade introducerats (fisk, ägg, mjölk, jordnöt och andra nötter). För mjölk var anledningen oftast att föräldrarna hört att barn inte bör dricka/äta mjölk i barnets ålder (Tabell 7). För fisk, nötter och jordnötter var den vanligaste anledningen att livsmedlet inte ingick i familjens matvanor. Oro för allergi var mindre vanligt, men 12 % av föräldrarna uppgav att det var anledningen till att de inte hade introducerat jordnötter till barnet. Ungefär en femtedel (19 %) respektive en dryg tiondel (12 %) angav att de hade hört att barn i denna ålder inte ska äta jordnötter och andra nötter.

Tabell 7. Anledning att inte ha introducerat vissa allergena livsmedel vid eller innan 9 månader

	Ägg	Fisk	Mjök	Jordnöt	Andra nötter
<b>Antal svar</b>	<b>80</b>	<b>63</b>	<b>684</b>	<b>426</b>	<b>869</b>
			% (95 % KI)		
Oro för att mitt barn ska utveckla allergi	14 (7–29)	4 (1–17)	1 (1–2)	12 (9–17)	7 (5–9)
Hört att barn i denna ålder inte ska äta detta	22 (9–44)	18 (5–49)	70 (65–74)	19 (13–27)	12 (9–16)
Det är ett livsmedel som vår familj sällan/aldrig äter	28 (17–43)	59 (38–76)	11 (9–14)	41 (34–48)	55 (50–60)
Annan anledning	20 (12–32)	10 (5–21)	12 (9–16)	21 (15–29)	19 (15–23)
Vet ej	15 (7–28)	10 (3–25)	6 (4–8)	7 (5–10)	8 (6–11)

KI, konfidensintervall

Tabell 8. Åldersspann vid introduktion av livsmedel bland barn 1,5 och 4 år

		Har inte fått	0–3 månader	4–6 månader	7–12 månader	13–18 månader	> 18 månader	Vet ej
Livsmedel		% (95 % KI)						
Välling	Totalt	1 (1–2)	5 (3–7)	78 (75–81)	14 (12–16)	1 (0–2)	1 (0–2)	0 (0–1)
	18 mån	1 (0–2)	4 (3–6)	80 (77–83)	15 (12–18)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)
	4 år	1 (1–3)	5 (3–8)	77 (72–80)	14 (11–17)	2 (1–4)	1 (0–3)	0 (0–1)
Mjölk, yoghurt, fil	Totalt	2 (1–3)	2 (2–4)	37 (34–40)	43 (40–46)	12 (10–14)	2 (1–3)	2 (1–3)
	18 mån	1 (1–2)	3 (2–5)	33 (30–37)	47 (43–51)	15 (12–18)	1 (0–1)	0 (0–1)
	4 år	2 (1–4)	2 (1–4)	40 (35–44)	41 (36–45)	9 (7–12)	2 (1–5)	3 (2–6)
Fisk och skaldjur	Totalt	2 (1–3)	0 (0–0)	47 (44–50)	43 (40–47)	5 (4–7)	1 (0–2)	1 (0–2)
	18 mån	2 (1–3)	0 (0–1)	47 (43–51)	47 (43–50)	4 (3–7)	0 (0–1)	0 (0–0)
	4 år	2 (1–4)	0 (0–0)	47 (43–52)	41 (37–46)	6 (4–9)	2 (1–4)	2 (1–4)
Bröd	Totalt	0 (0–1)	1 (1–2)	50 (47–53)	45 (42–48)	3 (2–4)	1 (0–1)	0 (0–1)
	18 mån	0 (0–1)	1 (1–2)	51 (47–55)	45 (42–49)	2 (1–4)	0 (0–1)	0 (0–1)
	4 år	1 (0–3)	1 (1–3)	50 (45–54)	45 (40–49)	3 (2–4)	1 (0–3)	1 (0–2)
Pasta	Totalt	0 (0–0)	0 (0–1)	46 (43–49)	50 (46–53)	3 (2–5)	1 (0–2)	0 (0–1)
	18 mån	0 (0–1)	0 (0–1)	48 (44–52)	50 (47–54)	1 (1–3)	0 (0–1)	0 (0–0)
	4 år	0 (0–0)	0 (0–2)	45 (40–49)	49 (44–54)	4 (2–7)	1 (0–3)	1 (0–3)
Ägg inkl. pannkaka	Totalt	1 (1–2)	0 (0–1)	46 (43–49)	46 (43–49)	5 (3–6)	1 (0–2)	1 (0–2)
	18 mån	1 (1–2)	0 (0–1)	49 (45–53)	47 (44–51)	2 (1–4)	0 (0–0)	0 (0–0)
	4 år	1 (1–3)	1 (0–1)	45 (40–49)	45 (40–49)	6 (4–9)	2 (1–4)	1 (0–3)
Tofu och andra sojaprodukter	Totalt	33 (30–36)	0 (0–1)	10 (8–12)	20 (17–22)	11 (9–13)	13 (11–15)	14 (11–16)
	18 mån	43 (39–47)	0 (0–1)	11 (9–14)	24 (21–27)	12 (9–15)	0 (0–1)	10 (8–13)
	4 år	25 (21–30)	0 (0–2)	9 (7–11)	17 (14–20)	11 (8–14)	22 (18–26)	16 (13–20)
Jordnötter och jordnötssmör	Totalt	16 (14–19)	1 (1–2)	18 (16–20)	24 (22–27)	19 (16–21)	18 (16–21)	4 (2–5)
	18 mån	22 (18–25)	1 (1–2)	27 (24–31)	30 (26–33)	19 (16–22)	1 (0–2)	1 (0–1)
	4 år	12 (9–16)	1 (0–3)	12 (9–14)	21 (17–24)	19 (15–23)	31 (26–35)	6 (4–8)
Nötter	Totalt	15 (13–17)	0 (0–1)	8 (7–10)	21 (18–23)	25 (22–27)	24 (21–27)	7 (6–9)
	18 mån	29 (26–33)	0 (0–1)	11 (9–13)	28 (25–31)	27 (23–30)	1 (0–1)	5 (4–7)
	4 år	6 (4–8)	0 (0–2)	6 (5–9)	16 (13–19)	23 (20–27)	40 (36–45)	9 (6–11)
Honung	Totalt	29 (26–32)	0 (0–0)	1 (1–2)	3 (2–4)	34 (31–37)	28 (25–31)	5 (3–6)
	18 mån	52 (48–56)	0 (0–0)	1 (0–1)	2 (1–4)	39 (36–43)	4 (3–6)	2 (1–4)
	4 år	13 (10–17)	0 (0–0)	2 (1–4)	4 (2–6)	30 (26–34)	45 (41–50)	6 (4–9)

		Har inte fått	0–3 månader	4–6 månader	7–12 månader	13–18 månader	> 18 månader	Vet ej
<b>Livsmedel</b>		<b>% (95 % KI)</b>						
Sockerstötad dryck	Totalt	17 (15–19)	0 (0–2)	1 (1–2)	13 (11–15)	35 (33–38)	33 (30–36)	1 (0–2)
	18 mån	36 (33–40)	0 (0–2)	2 (1–4)	17 (14–20)	41 (37–45)	3 (2–5)	0 (0–1)
	4 år	3 (2–5)	0 (0–3)	1 (0–3)	10 (8–13)	32 (28–36)	54 (49–58)	1 (0–3)
Salta snacks	Totalt	12 (11–14)	0 (0–0)	0 (0–1)	11 (9–13)	38 (35–41)	38 (35–41)	1 (0–1)
	18 mån	28 (25–31)	0 (0–0)	0 (0–2)	15 (12–18)	53 (49–57)	4 (3–6)	0 (0–1)
	4 år	2 (1–3)	0 (0–0)	0 (0–2)	8 (5–11)	27 (23–31)	62 (58–67)	1 (1–2)

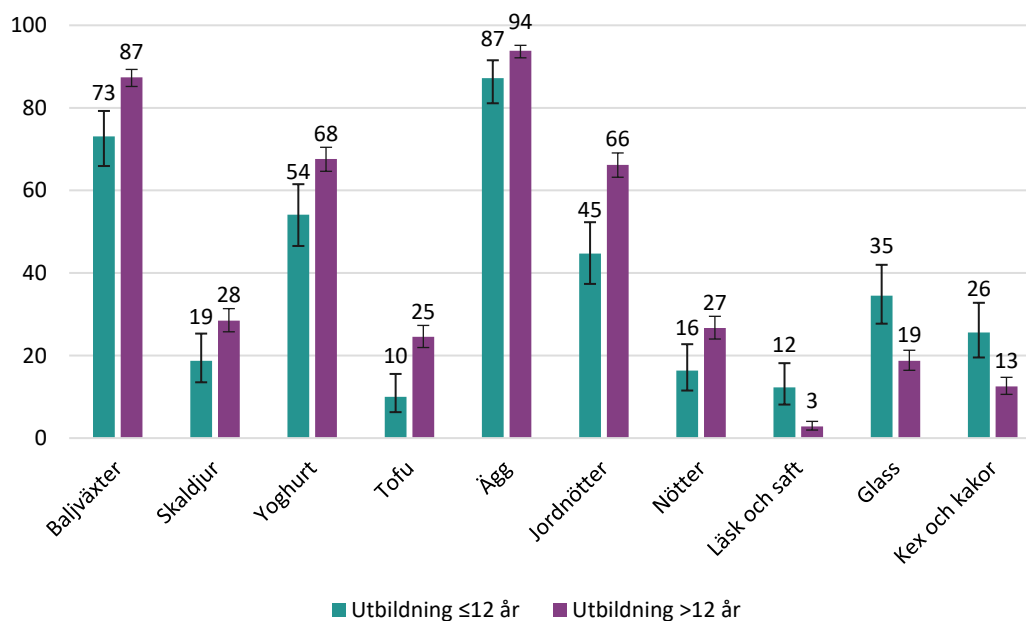
KI, konfidensintervall

Antal svar 1,5 år=1065–1070; 4 år=736–744

### 4.3.4 Utbildningslängd och introduktion av livsmedel

#### 9 månader

Bland barn i åldersgruppen 9 månader fanns det inga skillnader mellan flickor och pojkar i introduktion av något livsmedel (data visas ej). Det fanns inte heller någon skillnad i när föräldrar med kortare respektive längre utbildning hade introducerat de större livsmedelsgrupperna som grönsaker, kött, fisk, bröd, pasta och potatis. Däremot hade föräldrar med längre utbildning i större utsträckning introducerat jordnötter och andra nötter, skaldjur, baljväxter, yoghurt och fil, ägg samt tofu och andra sojaprodukter (Figur 2). Föräldrar med kortare utbildning hade i högre utsträckning introducerat söta livsmedel jämfört med föräldrar med längre utbildning. Drygt en fjärdedel (26 %) av föräldrar med kortare utbildning hade introducerat kex och kakor vid tillfället för undersökningen jämfört med drygt en tiondel (13 %) bland föräldrar med längre utbildning. Motsvarande siffror för söta drycker var 12 % respektive 3 % och för glass 35 % respektive 19 %. För övriga livsmedel i Tabell 5 sågs inga skillnader baserat på utbildningslängd.

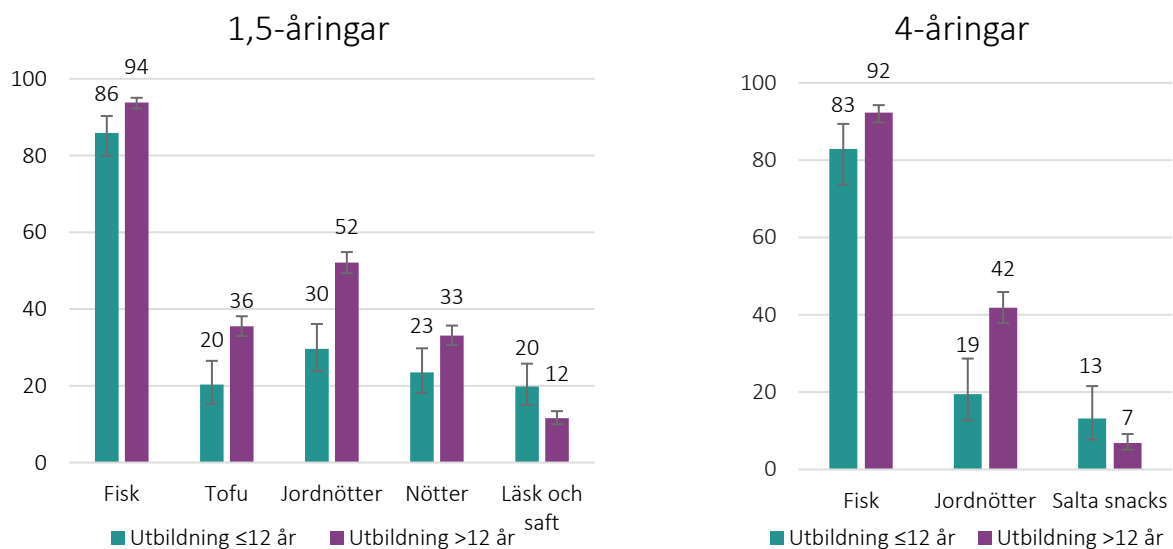


Figur 2. Introduktion av livsmedel vid tiden för undersökningen bland 9 månaders barn uppdelat på föräldrars utbildningslängd.

Endast livsmedel med signifikant skillnad mellan grupper visas, för övriga livsmedel i Tabell 5 fanns ingen skillnad kopplat till utbildning. Felstaplarna visar 95-procentigt konfidensintervall.

## 1,5- och 4-åringar

För de äldre barnen sågs samma mönster som hos de yngre (Figur 2) när det gällde skillnader baserat på utbildningslängd. Bland både 1,5-åringar och 4-åringar hade barn till föräldrar med längre utbildning i större utsträckning introducerat fisk och jordnötter och bland 1,5-åringar även sojabaserade livsmedel samt andra nötter innan ett års ålder (Figur 3). Föräldrar med kortare utbildning hade oftare introducerat sockersötad dryck innan ett års ålder när det gällde 1,5-åringar och salta snacks när det gällde 4-åringar.



Figur 3. Introduktion av livsmedel vid ett års ålder bland 1,5- och 4-åringar uppdelat på föräldrars utbildningslängd.

Endast livsmedel med signifikant skillnad mellan grupper visas, för övriga livsmedel i Tabell 8 fanns ingen skillnad kopplat till utbildning. Felstaplarna visar 95-procentigt konfidensintervall.

### 4.3.5 Äldre syskon och introduktion av livsmedel

I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

Bland deltagarna var det ungefär lika många med och utan äldre syskon i alla åldersgrupperna. Det fanns en tendens att barn utan äldre syskon i större utsträckning introducerats vissa livsmedel jämfört med barn med äldre syskon (Tabell 9). Skillnaden var störst när det gällde jordnötter (alla åldersgrupper) och andra nötter (1,5- och 4-åringar).

När det gällde salta snacks var det fler 9 månaders barn utan äldre syskon som fått det medan det för 1,5-åringar tvärtom var fler med äldre syskon som introducerat dessa inom första året.

Tabell 9. Introduktion till utvalda livsmedel innan 9 månaders ålder (barn 9 månader) respektive innan 1 års ålder (1,5- och 4-åringar) utifrån förekomst av äldre syskon.

Livsmedel	9 mån		1,5 år		4 år	
	Har äldre syskon		Har äldre syskon		Har äldre syskon	
	Ja N=589	Nej N=546	Ja N=551	Nej N=500	Ja N=374	Nej N=351
	% (95 % KI)					
Välling	<b>59 (53-64)</b>	<b>70 (64-76)</b>	<b>98 (95-99)</b>	<b>100 (100-100)</b>	95 (91-98)	96 (92-98)
Mjök	<b>37 (32-42)</b>	<b>44 (37-50)</b>	—	—	—	—
Yoghurt	<b>64 (59-69)</b>	<b>68 (61-74)</b>	—	—	—	—
Mjök och yoghurt	—	—	<b>80 (76-84)</b>	<b>87 (82-90)</b>	82 (77-87)	84 (78-88)
Fisk	93 (89-95)	93 (88-96)	93 (89-96)	96 (92-98)	88 (83-92)	90 (84-93)
Bröd	92 (88-94)	85 (77-90)	98 (95-99)	97 (95-99)	96 (92-98)	95 (91-97)
Pasta	96 (94-98)	87 (79-92)	99 (97-100)	98 (95-99)	94 (89-97)	94 (90-97)
Ägg	91 (87-93)	91 (86-95)	97 (95-98)	96 (93-98)	90 (85-93)	90 (84-94)
Tofu och andra sojaprodukter	18 (14-22)	22 (18-28)	<b>30 (26-35)</b>	<b>43 (38-48)</b>	<b>19 (15-25)</b>	<b>32 (26-38)</b>
Jordnötter	<b>46 (40-51)</b>	<b>65 (57-71)</b>	<b>49 (43-54)</b>	<b>71 (65-76)</b>	<b>25 (21-31)</b>	<b>41 (35-47)</b>
Nötter	25 (20-29)	24 (20-30)	<b>33 (28-38)</b>	<b>46 (41-52)</b>	<b>17 (13-23)</b>	<b>29 (24-35)</b>
Honung	1 (0-3)	1 (1-2)	3 (1-6)	5 (3-8)	8 (4-13)	4 (2-7)
Sockersötad dryck	8 (5-13)	6 (4-10)	22 (18-27)	16 (12-21)	11 (7-16)	11 (7-16)
Salta snacks	<b>6 (4-10)</b>	<b>11 (7-17)</b>	<b>20 (16-25)</b>	<b>10 (7-13)</b>	7 (4-12)	11 (7-15)

KI, konfidensintervall; —, frågan saknades i enkäten

Fetmarkerade andelar är signifikant skilda mellan barn med och utan äldre syskon.

## 4.4 Förekomst av allergi

I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

Ungefär ett av tio barn bland alla åldrar (totalt 257 av 2990 barn) hade någon form av matallergi eller överkänslighet enligt föräldrarna (Tabell 10). Ingen skillnad sågs baserat på kön eller utbildningslängd hos föräldrarna. Vanligast var komjökproteinallergi, ägg (bland barn 9 månader) eller att barnet hade någon övrig överkänslighet. Bland övrig överkänslighet/allergi återfanns olika nötter, citrus och andra frukter, tomat, soja, baljväxter, sesam, kanel samt en del som misstänkte eller utredde ospecificerad överkänslighet/allergi.

Tabell 10. Självrapporterad förekomst av allergi/överkänslighet mot mat bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år

	9 månader	1,5 år	4 år
	% (95% KI)		
Någon allergi	9 (7–12)	10 (8–13)	10 (7–13)
Komjolkprotein	4 (3–5)	4 (3–6)	2 (1–4)
Ägg	3 (2–4)	2 (1–3)	1 (1–3)
Jordnöt	1 (0–2)	1 (0–2)	1 (1–3)
Fisk	0 (0–0)	0 (0–1)	0 (0–0)
Röda frukter/tomat	0 (0–1)	1 (1–2)	1 (0–3)
Övrig matallergi	1 (0–2)	1 (0–2)	1 (1–2)
Celiaki (glutenintolerans)	0 (0–1)	0 (0–2)	1 (0–3)
Laktosintolerans	0 (0–1)	1 (0–1)	1 (0–3)
Övrig överkänslighet	3 (2–6)	3 (2–4)	4 (2–6)

KI, konfidensintervall

Bland barn i åldersgrupperna 1,5 och 4 år som hade någon allergi eller överkänslighet var det knappt en tredjedel (29 %) av föräldrarna som uppgav att barnet fått en diagnos av läkare (Tabell 11). Ungefär lika många uppgav att barnet hade fått en akut reaktion av maten (29 %) eller att föräldrarna upptäckt att barnet mår bättre när de inte fick den aktuella maten (30 %). Bland barn som var 9 månader var det vanligare att barnet fått en akut reaktion (42 %) och fler svarade inte alls på frågan eller svarade att de inte visste hur allergin upptäckts. Totalt räknat var det 2 % (95% KI: 1-4) av barn 9 månader, 3 % (95% KI: 2-5) bland 1,5-åringar och 4 % (95% KI: 2-6) bland 4-åringar som hade fått sin allergi fastställd av läkare.

Tabell 11. Fastställning av allergi/överkänslighet bland barn med allergi, 9 månader, 1,5- och 4 år

	9 månader	1,5- och 4-åringar
	% (95% KI)	
Barnet har undersökts av barnläkare/allergiläkare. Undersökningen visade att hen är allergisk/överkänslig mot maten	24 (14–38)	29 (21–39)
Barnet fick en akut reaktion av maten	42 (28–58)	29 (21–38)
Personal på BVC har rått oss att testa om mitt barn mår bättre om maten inte ges	21 (11–36)	7 (4–13)
Vi upptäckte att barnet mår bättre generellt om maten inte ges	13 (5–30)	30 (20–41)
Vet ej	24 (14–38)	5 (2–10)
Svarade ej (antal barn)	N=17	N=3

KI, konfidensintervall; Antal svar: 9 månader=75; 1,5- och 4-åringar=162

I enkäten ställdes frågan om övriga familjemedlemmar har eller har haft astma eller allergi som diagnosticerats inom sjukvården. En tredjedel av barnen hade föräldrar med allergi eller astma och ungefär 10 % hade ett eller flera syskon med allergi eller astma (Tabell 12). Det var

ingen signifikant skillnad i förekomst av allergi i övriga familjen bland barn med eller utan allergi/överkänslighet (data visas ej).

Tabell 12. Förekomst av astma och/eller allergi i familjen bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år

	9 månader	1,5 år	4 år
	% (95 % KI)		
Förälder/föräldrar	30 (26–34)	33 (29–36)	33 (29–38)
Ett syskon	8 (6–11)	7 (5–9)	11 (8–15)
Flera syskon	1 (0–2)	1 (1–2)	1 (0–3)
Ingen i familjen	59 (55–63)	57 (53–60)	52 (47–56)
Vet ej	2 (1–3)	3 (2–5)	3 (2–6)

KI, Konfidensintervall. Antal svar: 9 månader=1153; 1,5 år=1060, 4 år=721.

## 4.5 Problematik kring mat och matning bland barn 1,5 och 4 år

I enkäten fick föräldrar till 1,5- och 4-åringar svara på frågan ”Har ditt barn haft återkommande problem i samband med mat eller matning?”. Ungefär en femtedel uppgav att deras barn haft någon problematik kring mat (Tabell 13). Vanligast bland båda åldrar var att barnet haft dålig matlust (9–14 %) medan något färre, runt 7 %, hade haft problem med kolik/gaser. Endast 3–7 % hade haft problem med kräkningar och endast 2–3 % uppgav att barnet haft svårt att suga eller svälja.

Tabell 13. Problematik kring mat bland barn 1,5 och 4 år

	1,5 år	4 år
	% (95 % KI)	
Inget problem kring mat	82 (78–84)	78 (74–82)
Något problem kring mat	18 (16–22)	22 (18–26)
Matlust	9 (7–12)	14 (11–18)
Kolik/gaser	6 (4–8)	8 (6–11)
Kräkningar	7 (5–9)	3 (2–5)
Suga/svälja	3 (2–5)	2 (1–5)

KI, konfidensintervall. Antal svar: 1,5 år=1073; 4 år=746.

## 4.6 Livsmedelsfrekvenser bland 9 månaders barn

I enkäten tillfrågades föräldrarna om och hur ofta deras barn åt och drack olika livsmedel. Det gällde både hur ofta de fick bröstmjolk och modersmjölksersättning samt enskilda livsmedel och sammansatta rätter. De ombads att tänka tillbaka på hur det varit under den senaste månaden. Syftet med frågorna var inte att ta reda på hur mycket barnen åt av livsmedel utan att få en grov uppskattning av hur ofta olika livsmedelsgrupper åts. För gröt och välling var det dock möjligt att beräkna en ungefärlig mängd.

## 4.6.1 Välling och gröt

Vid undersökningstillfället hade 34 % av barnen fått välling vid något tillfälle under den senaste månaden och 25 % hade fått det minst en gång per dag (Tabell 14). Bland de som drack välling var den genomsnittliga portionsstorleken 2 dl per tillfälle (Tabell 15). Vid beräkning av mängd välling per dag bland samtliga deltagare var medelintaget 1 dl och medianintaget 0 dl.

73 % av 9 månaders barnen hade ätit gröt minst en gång per dag under den senaste månaden. Bland de som åt gröt var den genomsnittliga portionsstorleken 1 dl per tillfälle (Tabell 15). Det beräknade medianintaget för gröt per dag bland samtliga deltagare var 4 dl.

Enligt rekommendationen bör välling- och grötmålen inte bli fler än tre per dag vid denna ålder då barnet även behöver vänja sig vid annan mat och träna på att tugga mat med grövre konsistens (Livsmedelsverket, 2024). 4 % av barnen åt välling och/eller gröt fler än tre gånger per dag.

Bland de som uppgav att barnet hade ätit gröt var det vanligast att gröten alltid var gjord på pulver (63 %). 27 % uppgav att de varierade mellan gröt gjord på pulver och annan gröt, medan 10 % angav att den aldrig var gjord på pulver. För barn under 1 år är det bra att ge en kombination av pulver och hemlagad gröt då berikad pulvergröt är rik på järn och ger mer vitaminer och mineraler än hemlagad gröt medan den hemlagade gröten vänjer barnet vid olika smaker och konsistenser (Livsmedelsverket, 2024).

Gröt från klämmis var inte lika vanligt, hälften av barnen (48 %) hade fått gröt från klämmis 1–6 gånger per vecka och 6 % hade ätit det dagligen (Tabell 14).

Tabell 14. Konsumtionsfrekvens av välling respektive gröt under den senaste månaden bland barn 9 månader

Hur ofta äter/dricker ditt barn	Aldrig/ sällan	1–3 g/v	4–6 g/v	1 g/d	2 gg/d	3 gg/d	≥4 gg/d
	% (95% KI)						
Välling	66 (62–69)	6 (4–8)	3 (2–6)	16 (13–19)	7 (5–9)	1 (1–2)	0 (0–1)
Gröt <sup>1</sup>	8 (6–11)	10 (8–12)	9 (6–11)	41 (37–45)	30 (26–34)	2 (1–3)	0 (0–2)
Gröt från klämmis	45 (41–49)	37 (33–42)	11 (9–13)	5 (4–7)	1 (1–2)	0 (0–1)	0 (0–2)

<sup>1</sup>klämmis ej inkluderat

G(gr), gång(er); d, dag; KI, konfidensintervall

Antal svar=1166–1170

Andelen som svarade vet ej var 0–1 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

Tabell 15. Portionsstorlek och mängd per dag av välling respektive gröt bland barn 9 månader

	Antal	Mean	sd	p5	p25	p50	p75	p95
<b>Angiven portionsstorlek (dl) per tillfälle enbart bland konsumenter</b>								
Välling	409	2	2	1	1	2	2	3
Gröt	1076	1	1	0	1	1	2	2
<b>Mängd (dl per dag)<sup>1</sup> bland samtliga deltagare</b>								
Välling	1167	11	2	0	0	0	1	4
Gröt	1168	5	4	0	2	4	10	10
Totalt (välling+gröt) <sup>2</sup>	1165	6	4	0	4	4	10	12

P, percentil

<sup>1</sup>Uppskattad genom konsumtionsfrekvens och portionsstorlek för välling och gröt.

<sup>2</sup>Om barnet endast åt välling eller gröt (inte båda) har konsumtionen av det som aldrig eller mycket sällan åts satts till 0 dl per dag vid beräkningen av totalt.

#### 4.6.2 Vatten, mjölkprodukter och växtbaserade drycker

När barnet börjar äta fast föda rekommenderas det att erbjuda vatten som huvudsaklig dryck. För barn under ett år bör man undvika att ge mjölk eller växtbaserade drycker i större mängder samt begränsa intaget av yoghurt och fil, eftersom ett högt intag kan göra att barnet inte orkar äta tillräckligt av annan mat som är mer järnrik (Livsmedelsverket, 2024).

Vatten var den vanligaste drycken bland 9 månaders barnen, ungefär två tredjedelar (68 %) fick det tre eller fler gånger per dag (Tabell 16). I avsnitt 4.8 finns mer information om uppskattad mängd och källor till dricksvatten.

Ett fåtal barn (3 %) hade fått komjölk som dryck minst en gång per vecka under den senaste månaden, medan nästan inga barn (<1 %) hade druckit det varje dag. Knappt en tredjedel av barnen (29 %) hade ätit yoghurt eller fil en till sex gånger per vecka och 8 % hade ätit det minst en gång per dag (Tabell 16).

8 % uppgav att barnet hade druckit konventionell eller ekologisk havre-, soja-, ris-, mandeldryck eller någon annan typ av växtbaserad dryck. Havredryck var vanligast: 4 % hade fått havredryck någon gång per vecka men endast ett fåtal (<1 %) hade fått det varje dag. Övriga växtbaserade drycker hade inte druckits dagligen av något barn. Växtbaserade drycker gjorda på ris innehåller arsenik och barn under 6 år bör därför inte konsumera dessa då de på längre sikt kan få i sig halter som kan skada hälsan (Livsmedelsverket, 2024). Nästan inga barn hade fått risdryck (0,1 %). Det var få som valde ekologiska växtbaserade drycker. Även här var havredryck vanligast, ungefär 2 % hade druckit ekologisk havredryck, övriga ekologiska växtbaserade drycker hade under 1 % av barnen druckit. Till skillnad från konventionella växtbaserade drycker är de ekologiska dryckerna endast berikade med D-vitamin.

### 4.6.3 Sötade drycker, juice och barndrycker

Söta drycker som saft, fruktdryck och läsk som innehåller stora mängder socker bör undvikas helt då det inte innehåller någon näring (Livsmedelsverket, 2024). Juice och osötade barndrycker dracks av mycket få barn, 4 % respektive 2 % uppgav att barnet hade fått dessa minst en gång per vecka under den senaste månaden (Tabell 16). Nästan inget barn (1 %) hade druckit saft eller läsk vare sig sötad med socker eller sötningsmedel under den senaste månaden.

Tabell 16. Konsumtionsfrekvens av vatten, mjölk, läsk, saft och juice under den senaste månaden bland barn 9 månader

	Aldrig/mycket sällan	1-3 g/v	4-6 ggr/v	1 g/d	2 ggr/d	3 ggr/d	≥4 ggr/d
	% (95 % KI)						
Vatten	5 (3-8)	2 (1-3)	3 (2-5)	6 (5-8)	15 (12-18)	25 (21-29)	44 (40-48)
Mjölk	97 (95-98)	2 (1-4)	0 (0-1)	0 (0-1)	0 (0-1)	0 (0-1)	0 (0-0)
Yoghurt, fil	63 (59-67)	20 (17-23)	9 (6-13)	8 (5-11)	1 (0-2)	0 (0-0)	0 (0-0)
Saft, läsk med socker	99 (97-99)	1 (0-2)	0 (0-2)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)
Saft, läsk med sötningsmedel	99 (97-100)	1 (0-2)	0 (0-2)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)
Juice	96 (93-98)	3 (2-6)	0 (0-2)	0 (0-2)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)
Osötad barndryck	98 (96-99)	2 (1-3)	0 (0-1)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)	0 (0-0)

G(gr), gång(er); d, dag; KI, konfidensintervall

<sup>1</sup>Endast som dryck, vatten som ingrediens i t.ex. välling räknades inte med.

Antal svar=1168–1170. Andelen som svarade vet ej var <1 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte alltid till 100 %.

### 4.6.4 Hemlagat, barnmatsburk och klämmis

Att vänja sig vid vanlig mat är en gradvis process där barnet lär sig hantera olika konsistenser och smaker, att äta från sked och utveckla tuggörelser. Det finns inga särskilda rekommendationer om att mat ska vara hemlagad och idag finns ett stort utbud av barnmatsburkar och klämmisar. Hemlagad mat kan ofta tillagas till barnet på ett enkelt sätt, exempelvis genom att använda osaltade delar av familjens mat, men barnmat som köps kan vara ett alternativ till hemlagat, särskilt för föräldrar som känner sig osäkra på matlagning (Livsmedelsverket, 2024).

Som visats i tidigare rapport var det inga fyraåringar som åt mat från barnmatsburkar eller klämmisar, medan de utgjorde cirka 4 % av energiintaget hos 1,5-åringarna enligt matdagboken. Bland 1,5-åringar användes klämmisar vanligen som mellanmål, medan barnmatsburkar oftast användes till lunch eller middag (Livsmedelsverket. Moraeus et al., 2024). I enkäten för åldersgruppen 9 månader ställdes frågor om serveringsform (hemlagat, barnmatsburk eller klämmis) för fyra olika livsmedelsgrupper: Grönsaker, frukt eller bär;

kött- eller kycklingrätter (här kallade köträtter); fiskrätter; vegetariska rätter, med eller utan mjölk eller ägg (här kallade vegetariska rätter). För att få en bild av ungefär hur många gånger i veckan eller per dag som barnen åt de olika livsmedelsgrupperna beräknades ett medelvärde utifrån respektive frekvensfråga om hemlagade rätter, barnmatsburkar och klämmisar (Tabell 17). Fördelningen mellan de olika serveringssätten beräknades också (Figur 4).

I genomsnitt åt barnen grönsaker, frukt och bär från barnmatsburk, klämmis eller som hemlagat mos eller smoothies ungefär 12 gånger per vecka, det vill säga nästan två gånger per dag (Tabell 17). Ungefär hälften serverades som hemlagat mos eller smoothies (49 %) och en fjärdedel vardera kom från barnmatsburk och klämmis (26 % respektive 25 %) (Figur 4).

Rätter med kött åts i genomsnitt 6 gånger per vecka, det vill säga nästan en gång per dag (Tabell 17). Drygt hälften av rätterna var hemlagade (57 %). Barnmatsburkar med köträtter utgjorde en tredjedel (36 %) medan klämmisar utgjorde en mindre andel (7 %) (Figur 4).

Barnen åt fiskrätter nästan tre gånger per vecka i genomsnitt (Tabell 17). Drygt hälften av fiskrätterna var hemlagade (55 %) medan något mindre andel kom från barnmatsburkar (40 %) och en liten andel av fiskrätterna serverades från klämmisar (4 %) (Figur 4).

Vegetariska rätter åts i genomsnitt fyra gånger i veckan (Tabell 17). Över hälften av de vegetariska rätterna var hemlagade (61 %) medan knappt en tredjedel (30 %) var från barnmatsburk. Klämmisar utgjorde en mindre andel av de vegetariska rätterna (9 %) (Figur 4).

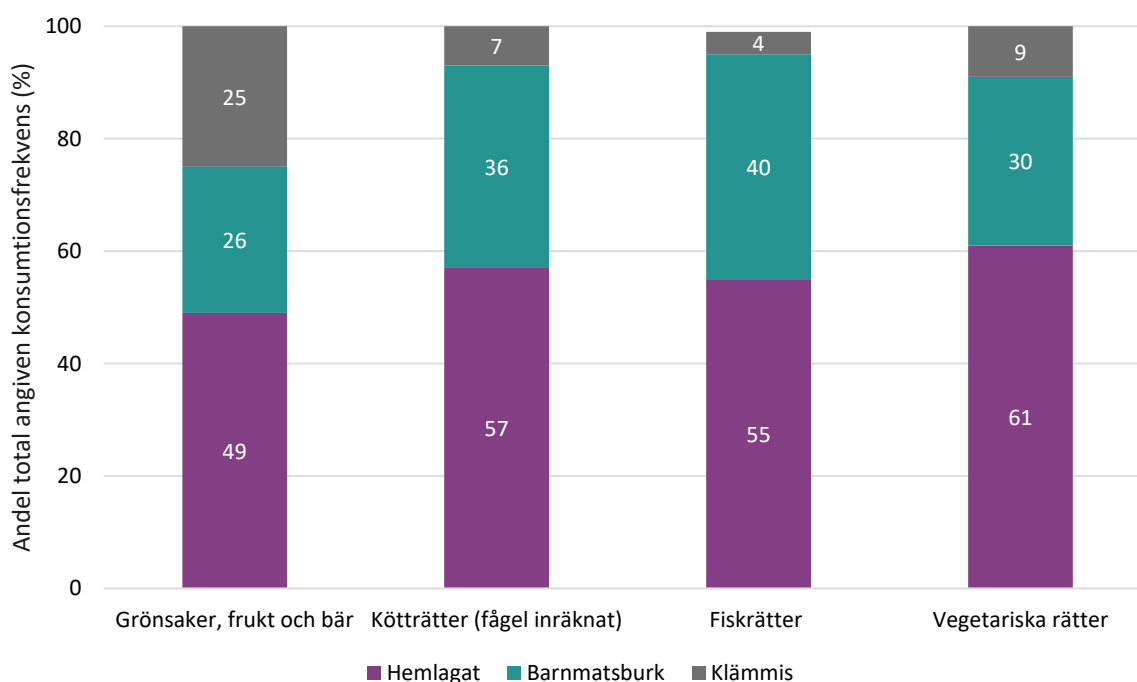
Tabell 17. Genomsnittlig konsumtion (måltider per vecka) av grönsaker och frukt, kött, fisk- och vegetariska rätter bland barn 9 månader

	Kortare utbildning			Längre utbildning
	Alla	(≤12 år)	(>12 år)	
	Medel (sd)			
Grönsaker, frukt och bär	12 (8)	11 (7)	12 (8)	
Köträtter	6 (4)	<b>7 (5)</b>	<b>6 (4)</b>	
Fiskrätter	3 (2)	3 (2)	3 (2)	
Vegetariska rätter	4 (4)	<b>3 (3)</b>	<b>5 (4)</b>	

Sd; standardavvikelse.

Konsumtionsfrekvenser baserade på tre frågor om serveringsform per livsmedelsgrupp vilket kan medföra en viss överskattning av konsumtionen.

Fetmarkerade genomsnitt är signifikant skilda mellan utbildningslängd.



Figur 4. Fördelning av olika livsmedel och rätter enligt typ av produkt (hemlagat, från barnmatsburk eller från klämmis) för 9 månaders barn.

I följande avsnitt presenteras hur ofta barnen åt av varje livsmedelsgrupp per serveringsform – hemlagat, från burk eller klämmis.

### Grönsaker, frukt och bär

Nästan alla barn (>99 %) hade fått grönsaker, frukt eller bär i någon form – småbitar, som hemlagat mos eller smoothies, från barnmatsburk eller klämmis – varje vecka under den senaste månaden och 73 % hade ätit det varje dag.

De flesta hade ätit småbitar av frukt och bär minst en gång per vecka och 41 % av barnen hade ätit det dagligen (Tabell 18). De flesta åt också småbitar av grönsaker varje vecka och 38 % åt det dagligen.

Hälften av barnen (49 %) hade serverats hemlagat mos eller smoothies en till sex gånger per vecka under den senaste månaden och drygt en tredjedel (37 %) hade ätit det minst en gång per dag (Tabell 18). Ungefär en tredjedel av barnen (37 %) hade ätit grönsaker, frukt eller bär från barnmatsburk en till sex gånger per vecka under den senaste månaden och en femtedel (21 %) hade ätit det minst en gång per dag. Klämmisar innehållande enbart grönsaker, frukt och bär hade ätits en till sex gånger per vecka av 51 % av barnen och 14 % hade ätit det minst en gång per dag under den senaste månaden.

Tabell 18. Konsumtion av grönsaker, frukt och bär under den senaste månaden bland barn 9 månader

	Aldrig/mycket			
	sällan	1-3 ggr/v	4-6 ggr/v	≥1 g/d
	% (95% KI)			
Småbitar av grönsaker	19 (16-23)	26 (23-30)	17 (14-20)	38 (34-42)
Småbitar av frukt och bär	15 (12-18)	27 (23-30)	17 (14-20)	41 (37-46)
Grönsaker, frukt eller bär som mos eller smoothie, hemlagade	14 (11-17)	31 (27-35)	18 (15-21)	37 (33-41)
Grönsaker, frukt eller bär från barnmatsburk	42 (38-46)	27 (23-31)	10 (8-12)	21 (18-25)
Grönsaker, frukt eller bär från klämmis	35 (31-39)	33 (29-37)	18 (15-21)	14 (11-17)

G(gr), gång(er); d, dag; v, vecka; KI, konfidensintervall

Antal svar=1167-1170. Andelen som svarade vet ej var 0 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

## Kötträtter

Oberoende av serveringsform hade nästan alla barn (92 %) ätit kötträtter varje vecka under den senaste månaden och 25 % hade ätit det varje dag. Bland kötträtter räknas här även rätter på kyckling och vilt.

När det gällde de olika serveringsformerna uppgav 76 % av föräldrarna att barnet hade ätit hemlagade kötträtter minst en gång per vecka under den senaste månaden (Tabell 19).

Motsvarande andelar för kötträtter från barnmatsburk var 59 % och för klämmisar 19 %.

Hemlagade rätter med viltkött hade serverats minst en gång per vecka under den senaste månaden till 9 % av barnen.

Tabell 19. Konsumtionsfrekvenser av kötträtter under den senaste månaden bland barn 9 månader

	Aldrig/ mycket sällan			
	1-3 ggr/v	4-6 ggr/v	≥1 g/d	
	% (95 % KI)			
Hemlagade kötträtter	24 (21-28)	40 (36-45)	22 (18-25)	14 (11-17)
Kötträtter från barnmatsburk	41 (37-45)	35 (31-39)	14 (11-16)	11 (8-13)
Kötträtter i klämmis	80 (77-83)	16 (13-19)	2 (1-3)	2 (1-3)
Hemlagade viltkötträtter	89 (86-92)	6 (4-9)	3 (1-6)	0 (0-1)

G(gr), gång(er); d, dag; v, vecka; KI, konfidensintervall

Antal svar=1168-1169. Andelen som svarade vet ej var 0-1 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

## Fiskrätter

Oberoende av serveringsform hade 82 % ätit fiskrätter i någon form minst en gång i veckan under den senaste månaden och 3 % hade ätit det varje dag.

Föräldrarna tillfrågades hur ofta deras barn åt fiskrätter som var hemlagade, från barnmatsburk eller klämmis (Tabell 20). När det gällde de olika serveringsformerna hade 58 % ätit hemlagade fiskrätter och 47 % hade ätit fiskrätter från barnmatsburk minst en gång per vecka under den senaste månaden. Motsvarande andel från klämmis var 8 %.

Fiskar från vissa områden ska ätas mer sällan då de kan innehålla förhöjda halter av miljögifter. På frågan om barnet någon gång hade ätit vildfångad laxfisk från Östersjön, Vänern eller Vättern svarade endast 1 % att barnet hade det.

Tabell 20. Konsumtionsfrekvenser av fiskrätter under den senaste månaden bland barn 9 månader

	<1 g/v	≥1 g/v
	% (95 % KI)	
Hemlagade fiskrätter	42 (38–46)	58 (54–62)
Fiskrätter från barnmatsburk	53 (48–57)	47 (43–51)
Fiskrätt från klämmis	91 (88–93)	8 (6–11)

g, gång; d, dag; v, vecka; KI, konfidensintervall

Antal svar=1163–1166. Andelen som svarade vet ej var 0–1 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

## Vegetariska rätter

Oberoende av serveringsform hade 79 % av barnen ätit vegetariska rätter i någon form minst en gång i veckan under den senaste månaden och 13 % hade ätit det varje dag.

När de gällde de olika serveringsformerna hade 63 % av barnen ätit hemlagade vegetariska rätter, minst en gång per vecka, 39 % hade fått vegetariska rätter från barnmatsburk och 18 % från klämmis minst en gång i veckan (Tabell 21).

Tabell 21. Konsumtionsfrekvenser av vegetariska rätter under den senaste månaden bland barn 9 månader

	Aldrig/ mycket sällan	1–3 ggr/v	4–6 ggr/v	≥1 g/d
	% (95 % KI)			
Hemlagade vegetariska rätter	36 (33–40)	40 (36–45)	12 (10–15)	11 (8–13)
Vegetariska rätter från barnmatsburk	59 (55–63)	32 (29–36)	5 (4–7)	2 (1–3)
Vegetariska rätter från klämmis	82 (78–85)	15 (12–18)	3 (2–4)	1 (0–1)

G(gr), gång(er); d, dag; v, vecka; KI, konfidensintervall

Antal svar=1165–1168. Andelen som svarade vet ej var 0–2 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

#### 4.6.5 Ägg och äggrätter

Vid undersökningstillfället hade 68 % av barnen ätit ägg, hemlagade pannkakor eller omelett en till sex gånger per vecka och 6 % hade ätit dessa livsmedel minst en gång per dag (Tabell 22).

#### 4.6.6 Bröd

Nästan hälften (47 %) av barnen hade fått bröd 1-6 gånger per vecka under den senaste månaden och 29 % hade ätit bröd en eller flera gånger per dag (Tabell 22).

#### 4.6.7 Nötter

Som tidigare nämnts (4.3.3) hade jordnötter introducerats till ungefär hälften av barnen i åldersgruppen 9 månader, och en fjärdedel hade fått andra nötter (Tabell 5). Vid tillfället för undersökningen hade 31 % av barnen fått jordnötssmör, nötsmör eller andra finfördelade nötter minst en gång per vecka under den senaste månaden (Tabell 22).

#### 4.6.8 Snacks och söta livsmedel

Det är bra att undvika småätande i form av snacks som majs-krokar eftersom det kan minska matlusten och inte heller är bra för tänderna. Man bör också i så stor utsträckning som möjligt undvika sötade livsmedel eftersom de bidrar med mycket energi men innehåller lite vitaminer och mineraler (Livsmedelsverket, 2024).

Vid tidpunkt för studien hade 45 % av barnen fått barnsnacks, som majs-krokar eller liknande, en till sex gånger per vecka och 20 % hade fått det dagligen (Tabell 22). Majs- och linskakor förekom sällan, 4 % hade fått majs-kakor och 2 % hade fått linskakor minst en gång per vecka. Ännu färre barn hade fått riskakor, 1 % hade fått det veckovis och 0,1 % hade fått det dagligen. Precis som risdrycker så innehåller riskakor arsenik, vilket små barn är känsliga för (Livsmedelsverket, 2024).

Majoriteten (95 %) av föräldrarna uppgav att barnet sällan eller aldrig hade fått söta livsmedel som bullar, kakor och tårta eller glass (Tabell 22). 4 % hade fått bullar, kakor och tårta 1-6 gånger per vecka och ett fåtal barn (0,5 %) hade fått det dagligen. Glass hade 2 % av barnen fått varje vecka.

Tabell 22. Konsumtionsfrekvenser av ägg, bröd, nötter, snacks och söta livsmedel under den senaste månaden bland barn 9 månader

	Aldrig/ mycket sällan	1–3 gg/v	4–6 gg/v	1 g/d	2 gg/d	3 gg/d	≥4 gg/d
	% (95 % KI)						
Ägg, pannkaka och omelett, hemlagade	25 (21–28)	55 (51–59)	13 (10–16)	6 (4–8)	1 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)
Bröd	23 (20–28)	30 (26–34)	17 (14–19)	24 (21–28)	5 (4–7)	0 (0–0)	0 (0–0)
Jordnötssmör, nötsmör eller andra finfördelade nötter	69 (65–72)	25 (22–29)	2 (2–4)	3 (2–5)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)
Glass	98 (95–99)	2 (1–5)	1 (0–2)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)
Barnsnacks tex majskrokar och liknande	34 (30–39)	27 (24–31)	17 (15–21)	11 (9–14)	7 (5–10)	2 (1–3)	0 (0–1)
Riskakor	98 (96–99)	1 (0–3)	0 (0–2)	0 (0–1)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)
Majskakor	96 (94–97)	2 (2–4)	0 (0–2)	1 (0–2)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)
Linskakor/quinoakakor	98 (96–99)	1 (0–2)	0 (0–0)	1 (0–2)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)
Bullar, kakor, kex, tårta med mera	95 (92–97)	4 (2–7)	0 (0–2)	0 (0–2)	0 (0–0)	0 (0–0)	0 (0–0)

G(gr), gång(er); d, dag; v, vecka; KI, konfidensintervall

Antal svar=1163–1170. Andelen som svarade vet ej var 0–1 % per fråga och visas inte här, därför summeras andelarna inte till 100 %.

#### 4.6.9 Skillnader i livsmedelskonsumtion

Det fanns inga skillnader mellan flickor och pojkar gällande hur ofta de åt av de olika livsmedelsgrupperna, och det sågs inte heller några skillnader gällande hur ofta barnen fick vatten, komjölk, växtbaserade drycker eller yoghurt varken mellan barn till föräldrar med olika utbildningslängd eller mellan pojkar och flickor (data visas ej).

Det fanns ingen skillnad i konsumtion när man tittade på hur många gånger per dag som barnen i genomsnitt åt grönsaker och frukt i någon form (Tabell 17). Det fanns dock små skillnader i de olika serveringssätten. Jämfört med barn till föräldrar med kortare utbildning fick barn till föräldrar med längre utbildning oftare småbitar av grönsaker: 75 % respektive 84 % åt det veckovis. Motsvarande skillnader för frukt veckovis var 78 % respektive 86 %, och för hemlagat rätter med grönsaker och frukt 81 % respektive 87 %. Barnmatsburkar var tvärtom något vanligare bland barn till föräldrar med kortare utbildning, 63 % åt det veckovis jämfört med 51 %. Inga skillnader sågs mellan grupperna i konsumtionen av klämmisar med grönsaker och frukt (Tabell 23).

Barn till föräldrar med längre utbildning åt i genomsnitt något fler vegetariska rätter per vecka än barn till föräldrar med kortare utbildning, i snitt 5 respektive 3 måltider (Tabell 17). Hur man serverade de vegetariska rätterna skilde sig inte mellan grupperna.

Små skillnader sågs i hur ofta kött- och fiskrätter gavs i de olika serveringssätten (Tabell 23). Hemlagade fiskrätter serverades något oftare till barn med föräldrar som hade längre utbildning, 61 % respektive 49 % fick detta minst en gång per vecka. Barn till föräldrar med kortare utbildning fick däremot i något högre grad mat från barnmatsburk. Av dessa barn åt 51% fiskrätter från burk veckovis, jämfört med 47% bland barn till föräldrar med längre utbildning. Motsvarande skillnader sågs även för köträtter från barnmatsburk, 68 % respektive 59 %. Veckovis konsumtion av klämmisar med kött och fisk var låg i båda grupperna, men något högre bland barn till föräldrar med längre utbildning.

Barn till föräldrar med längre utbildning hade också i något högre grad fått ägg, hemlagade pannkakor eller omelett (77 %) samt bröd (80 %) minst en gång per vecka, jämfört med barn till föräldrar med kortare utbildning (68 % samt 75 %) (Tabell 23). Även nötter var vanligare bland barn till föräldrar med längre utbildning, 38 % hade fått nötter minst en gång per vecka jämfört med 17 % av barnen till föräldrar med kortare utbildning.

Söta livsmedel och snacks förekom hos båda grupperna, men något färre (2 %) av barnen till föräldrar med längre utbildning hade fått bullar, kakor, kex eller tårta minst en gång per vecka jämfört med barn till föräldrar med kortare utbildning (5 %) (Tabell 23). Även barnsnacks åts något mer sällan i denna grupp, 62 % av barnen till föräldrar med längre utbildning åt detta minst en gång per vecka och 80 % av barnen till föräldrar med kortare utbildning. För glass sågs inga skillnader och söta drycker analyserades inte vidare då så få barn hade fått dessa.

Tabell 23. Konsumtion av livsmedelsgrupper bland barn 9 månader utifrån föräldrars utbildningslängd

	Konsumeras minst en gång per vecka	
	Kortare utbildning (≤12 år)	Längre utbildning (>12 år)
	% (95 % KI)	
Grönsaker, frukt och bär		
Småbitar av grönsaker	<b>75 (68–81)</b>	<b>84 (81–86)</b>
Småbitar av frukt och bär	<b>78 (72–84)</b>	<b>86 (84–88)</b>
Hemlagade	<b>81 (75–86)</b>	<b>87 (85–89)</b>
Barnmatsburk	<b>63 (55–70)</b>	<b>51 (48–54)</b>
Klämmis	68 (60–74)	66 (63–69)
Kötträtter		
Hemlagade	74 (67–80)	73 (70–76)
Barnmatsburk	<b>68 (61–75)</b>	<b>59 (56–62)</b>
Klämmis	<b>18 (13–24)</b>	<b>22 (19–24)</b>
Fiskrätter		
Hemlagade	<b>49 (41–56)</b>	<b>61 (58–64)</b>
Barnmatsburk	<b>51 (44–59)</b>	<b>47 (44–51)</b>
Klämmis	<b>5 (3–10)</b>	<b>10 (8–12)</b>
Vegetariska rätter		
Hemlagade	<b>45 (38–53)</b>	<b>67 (64–70)</b>
Barnmatsburk	<b>37 (30–45)</b>	<b>45 (42–48)</b>
Klämmis	14 (10–20)	19 (17–22)
Hemlagade ägg, pannkakor och omelett	<b>68 (60–74)</b>	<b>77 (74–79)</b>
Bröd	<b>75 (68–81)</b>	<b>80 (77–82)</b>
Nötter	<b>17 (12–23)</b>	<b>38 (35–41)</b>
Bullar, kakor, kex, tårta med mera	<b>5 (3–10)</b>	<b>2 (1–3)</b>
Barnsnacks tex majskrokar och liknande	<b>80 (73–85)</b>	<b>62 (59–65)</b>
Glass	2 (1–61)	1 (0–2)

KI, konfidensintervall

Fetmarkerade andelar skiljer sig mellan utbildningslängd

Antal svar kortare utbildning 169-171, antal svar längre utbildning 994-999

## 4.7 Övriga matvanor bland 9 månaders barn

I enkäterna fanns frågor om användning av matfett och salt vid matlagning, salthalt i barnets mat och eventuella förändringar i köttkonsumtion (Tabell 24). Det var vanligast att använda någon typ av olja i matlagningen (63 %) medan en femtedel (21 %) använde smör och en tiondel (9 %) flytande margarin (Tabell 24). 72 % använde joderat salt och 16 % använde inget salt i matlagningen till barnet. Drygt hälften (56 %) uppgav att de använde mindre salt till barnet genom att ta undan mat innan det saltades eller lagade särskilt mat utan eller med mindre salt (Tabell 24). Nästan 70 % svarade att familjen inte ändrat sin köttkonsumtion under senaste året medan en femtedel (21 %) sa att de minskat sin köttkonsumtion (Tabell 24).

Tabell 24. Övriga matvanor bland barn 9 månader

	% (95 % KI)
<b>Typ av matfett i matlagning</b>	
Rapsolja, olivolja eller annan olja	63 (59–67)
Flytande margarin	9 (7–12)
Smör	21 (18–24)
Hårt margarin	1 (1–2)
Använder inte matfett i matlagningen	4 (2–8)
Annat matfett	1 (0–2)
Vet ej	0 (0–1)
<b>Typ av salt i matlagning</b>	
Salt med jod	72 (67–76)
Salt utan jod	8 (5–11)
Inget salt	16 (13–20)
Vet ej	4 (3–6)
<b>Salthalt i barnets mat</b>	
Mitt barn äter samma mat som familjen i övrigt	6 (4–9)
Mitt barn äter samma mat som familjen i övrigt men hela familjen har dragit ner på saltet	14 (12–17)
Jag/vi tar undan mat till mitt barn innan det saltas, alternativt lagar jag/vi särskild mat till barnet med lite eller inget salt	56 (52–60)
Mitt barn äter oftast köpt barnmat	24 (21–28)
<b>Förändring i köttkonsumtion</b>	
Äter ungefär samma mängd rött kött	69 (65–73)
Äter lite mer rött kött (oftare eller större portioner)	4 (3–6)
Äter lite mindre rött kött (mer sällan eller mindre portioner)	21 (18–25)
Vet ej	5 (4–8)

## 4.8 Dricksvatten

I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

Tabell 25 visar hur mycket kranvatten barnet uppskattades ha druckit det senaste dygnet enligt enkätsvar. I snitt hade barn 9 månader druckit 1 deciliter, 1,5-åringarna 4 deciliter och 4-åringarna 5 deciliter. Det är ungefär 1 deciliter mer än vad som uppskattades i matdagboken för de två äldre åldersgrupperna (1,5 år: 3 deciliter, 4 år: 4 deciliter) (Livsmedelsverket, Moraeus et al., 2024).

De flesta barnen hade kommunalt dricksvatten (85 % [95 % KI: 83–87]) och ungefär en tiondel fick sitt dricksvatten från en grävd eller borrhälsbrunn (13 % [95 % KI: 11–15]). Endast 0,3 % (95 % KI: 0,1–0,6) använde annat vatten, såsom flaskvatten, medan resten svarat vet ej (2 % [1–3]). I de flesta fall (75 %) hade brunnen provtagits de senaste tre åren. Av dessa var 71 % utan anmärkning. De med anmärkning gällde mikroorganismer (5 %), tungmetaller (4 %) och kemiskt ämne (10 %). För ungefär 7 % av de med anmärkning var respondenten osäker på vad problemet var.

Det var vanligare att dricksvattnet kom från en brunn i hushåll med föräldrar med kortare utbildning, 18 % (95% KI: 15–22) jämfört med 10 % (95% KI: 9–11) för hushåll med längre utbildning. Motsatt så var kommunalt dricksvatten vanligare bland hushåll med längre utbildning: 89 % (95% KI: 88–90) jämfört med 79 % (95% KI: 75–83) för hushåll med kortare utbildning. Det var ingen skillnad i typ av dricksvatten mellan könen. De flesta av de 9 månaders barn som fick sitt dricksvatten från brunn och som drack välling eller modersmjölk fick dessa produkter beredda på vattnet (88 %, N=61).

Tabell 25. Konsumtion av kranvatten det senaste dygnet bland barn 9 månader

Deciliter (dl) det senaste dygnet								
Åldersgrupp	Antal	medel	sd	p5	p25	median	p75	p95
9 månader	1136	2	5	0	1	1	3	6
1,5 år	1040	5	6	1	3	4	6	10
4 år	734	6	5	1	3	5	8	12
Alla	2910	5	5	1	2	4	6	10

P, percentil. Median motsvarar p50.

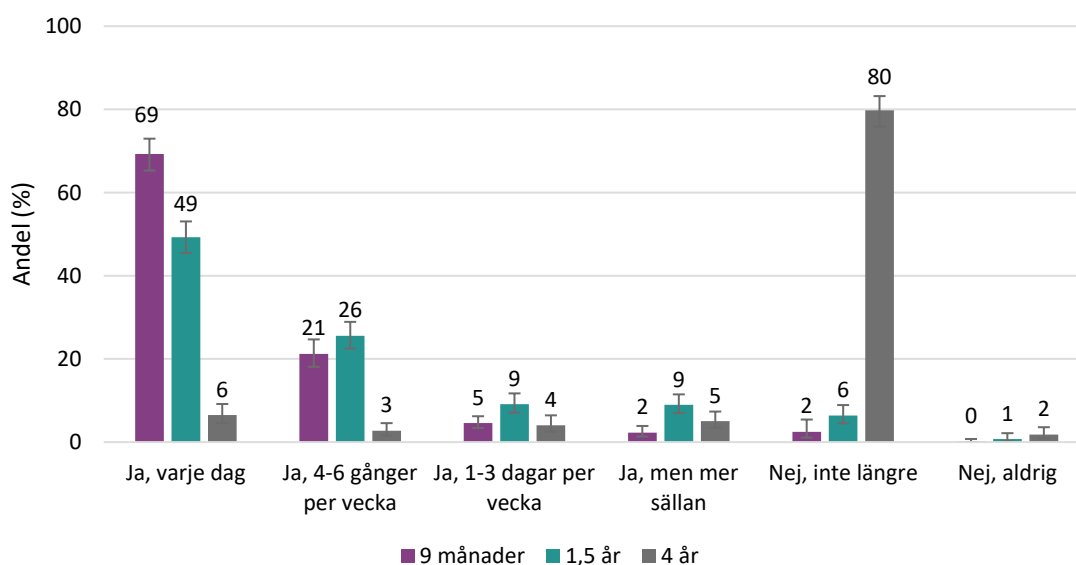
## 4.9 D-droppar, probiotika och andra kosttillskott

I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

### 4.9.1 D-droppar

D-droppar var betydligt vanligare bland de två yngsta åldersgrupperna, där 90 % av barn 9 månader och 75 % av 1,5-åringarna fick D-droppar minst fyra gånger per vecka (Tabell 26). D-vitamintillskott rekommenderas dagligen till barn under 2 år (Livsmedelsverket, 2020). Eftersom antalet droppar inte ingick i frågan och vi därför inte vet om man kompletterat med fler droppar om man någon gång glömt bedömdes minst fyra gånger per vecka vara tillräckligt regelbundet för att kunna anses i enlighet med denna rekommendation. För barn över 2 år rekommenderas D-vitamintillskott under särskilda omständigheter såsom om barnet inte äter fisk eller berikad mat, bär kläder som täcker ansiktet, armar och ben eller som inte är ute i solen under sommaren (Livsmedelsverket, 2020). Ungefär en tiondel (9 %) av 4-åringarna fick D-droppar minst fyra gånger per vecka (Tabell 26) men eftersom vi inte hade någon information kring om eventuella särskilda omständigheter (enligt ovan) kunde vi inte undersöka om det var barn som rekommenderas D-vitamintillskott som fick dessa. Bland 4-åringarna hade majoriteten (80 %) tidigare fått D-droppar men ungefär 2 % uppgavs aldrig ha fått D-droppar.

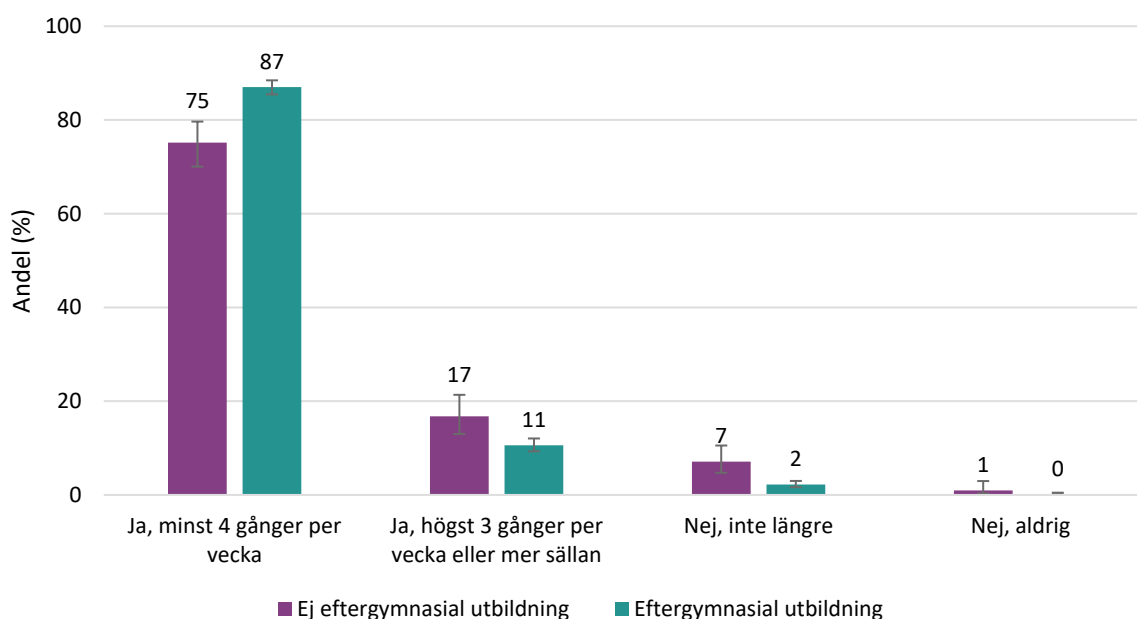
Figur 5 visar hur ofta barnen fick D-droppar uppdelat på åldersgrupp. Bland de 1,5-åringar och 4-åringar som lämnade blodprov i Riksmaten småbarn hade inget barn plasma-25-hydroxivitamin D under gränsen för brist (30 nmol/L) och 5 % hade nivåer mellan 30 och 50 nmol/L, vilket indikerar risk för en otillräcklig status (Livsmedelsverket. Moraeus et al., 2024).



Figur 5. Andel barn som får D-droppar uppdelat på åldersgrupp.

Andelarna är viktade. Felstaplarna visar 95-procentigt konfidensintervall. Antal svar: 9 månader=1168; 1,5 år=1077; 4 år=749. Antal som svarade vet ej uppgick till 0–1 % per åldersgrupp och visad inte här.

Det var skillnader i hur ofta barn 9 månader och 1,5 år fick D-droppar beroende på hushållets utbildningslängd (Figur 6). Det var färre barn i hushåll med föräldrar med kortare utbildning som regelbundet fick D-droppar (minst fyra gånger per vecka) jämfört med barn i hushåll med längre utbildning. Istället angav fler föräldrar med kortare utbildning att barnen fick D-droppar högst tre gånger per vecka eller mer sällan. Endast sex barn hade aldrig fått D-droppar totalt, vilket var för få för att kunna se några gruppskillnader. Inga skillnader mellan hushållets utbildningslängd sågs för 4-åringarna. Inga skillnader sågs heller mellan könen (data visas ej).



Figur 6. Andel barn som får D-droppar uppdelat på föräldrarnas utbildningslängd. Endast barn som är 9 månader och 1,5 år ingår då det är de som rekommenderas D-droppar dagligen. Felstaplarna visar 95-procentigt konfidensintervall. Antal svar: 9 månader=1168; 1,5 år=1077.

#### 4.9.2 Probiotika

Ungefär 40 % av barnen 9 månader hade fått probiotika, vilket var betydligt vanligare än bland de äldre barnen, där 10–11 % hade fått probiotika de senaste tre månaderna (Tabell 26). Den vanligaste anledningen för barn 9 månader var mot magont (64 %), följt av allmänt välmående (26 %). Medan allmänt välmående var den vanligaste anledningen för barn 1,5 år (50 %) och 4 år (65 %), följt av annat syfte (16 % respektive 11 %) och magont (13 % respektive 12 %). De flesta barnen fick probiotika som kosttillskott eller magdroppar (9 månader: 80 %, 1,5 år: 49 %, 4 år: 35 %) men även fruktdryck och fil eller yoghurt var vanliga för de två äldre åldersgrupperna (18–38 %). Det var inga skillnader mellan hushåll med olika utbildningslängd i andel barn som fick probiotika och inga skillnader sågs heller mellan könen.

#### 4.9.3 Andra kosttillskott

Det var betydligt vanligare att 4-åringarna fick kosttillskott, D-droppar undantaget, (31 %) jämfört med de yngre åldersgrupperna (5 %) (Tabell 26). Bland barn 9 månader var omega-3-tillskott vanligast medan multivitamintillskott dominerade bland de två äldre åldersgrupperna. Flera beskrev att de gav sina barn kosttillskott ganska sporadiskt.

Det var vanligare att 4-åringar i hushåll med föräldrar med kortare utbildning fick kosttillskott (39 % [95% KI: 30–48]) jämfört med barn i hushåll med föräldrar med längre utbildning (27 % [95% KI: 24–31]). För de yngre åldersgrupperna hade relativt få fått kosttillskott och inga skillnader sågs mellan hushåll med olika utbildningslängd (data visas ej).

Tabell 26. Användning av kosttillskott bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år

		9 månader	1,5 år	4 år	Totalt
		% (95 % KI)			
D-droppar	Minst 4 ggr/v	90 (88–93)	75 (71–78)	9 (7–12)	49 (46–51)
	Högst 3 ggr/v eller mer sällan	7 (5–9)	18 (15–21)	9 (7–12)	11 (10–13)
	Nej, inte längre	3 (1–5)	6 (5–9)	80 (76–83)	39 (36–41)
	Nej, aldrig	0.2 (0.0–0.8)	0.7 (0.2–2)	2 (1–4)	1 (1–2)
	Vet ej	–	–	N=1	N=1
Probiotika	Ja <sup>1</sup>	42 (38–46)	11 (9–13)	10 (8–13)	18 (16–20)
	Nej	50 (46–54)	79 (76–82)	76 (72–80)	71 (69–73)
	Vet ej	8 (6–12)	10 (8–13)	13 (10–17)	11 (9–13)
Andra kosttillskott	Ja	5 (3–9)	5 (4–7)	31 (27–36)	17 (15–19)
	Nej	95 (91–97)	95 (93–96)	68 (63–72)	83 (80–85)
	Vet ej	N=2	N=1	N=5	N=8

Antal svar: 9 månader=1167–1169; 1,5 år=1075–1077; 4 år=748–749.

ggr/v, gånger per vecka

<sup>1</sup>Att barn 9 månader får/har fått och att barn 1,5 år och 4 år har fått det de senaste 3 månaderna.

## 4.10 Exponering för tobak

I det här avsnittet presenteras data från alla tre åldersgrupper.

Ungefär 5 % av barnen exponerades för tobak via den biologiska mamman under graviditet eller amning (Tabell 27). De flesta exponerades för antingen snus eller rökning och för endast sex barn (0,2 %) hade mamman både snusat och rökt.

Exponering för tobak under graviditet eller amning var vanligare bland barn i hushåll med föräldrar med kortare utbildning (11 % [95% KI: 8–14]) jämfört med barn i hushåll med längre utbildning (2 % [95% KI: 1–2]). Det var även vanligare att barn till föräldrar med kortare utbildning hade någon som rökte i hushållet men att denna inte rökte inomhus (11 % [95% KI: 8–14] jämfört med 3 % [95% KI: 2–4]). Inga skillnader i tobaksexponering sågs mellan könen (data visas ej).

Tabell 27. Tobaksexponering bland barn 9 månader, 1,5 och 4 år

		9 månader	1,5 år	4 år	Totalt
		% (95% KI)			
Snusat eller rökt under graviditet eller amning	Ja	4 (3–6)	4 (3–7)	6 (4–10)	5 (4–7)
	Nej <sup>1</sup>	96 (94–97)	96 (93–97)	93 (90–96)	95 (93–96)
Snusat under graviditet eller amning	Ja	2 (2–4)	2 (1–5)	2 (1–4)	2 (1–3)
	Nej	98 (96–99)	97 (95–99)	98 (96–99)	98 (97–98)
Rökt under graviditet eller amning	Ja	2 (1–4)	2 (1–4)	5 (3–9)	4 (3–5)
	Nej	98 (96–99)	98 (96–99)	94 (91–96)	96 (95–97)
Rökning hushåll	Ja, inomhus	0,2 (0,0–1,3)	0,1 (0,0–0,4)	0	0,1 (0,0–0,3)
	Ja, ej inomhus	7 (5–11)	7 (5–9)	8 (5–11)	7 (6–9)
	Nej	92 (89–95)	93 (91–95)	92 (89–95)	93 (91–94)

<sup>1</sup>Barn där nej var angivet för snusat eller rökt och vet ej för den andra variabeln kategoriserades som nej.

Antal svar 9 månader=1168–1170; 1,5 år=1075–1076; 4 år=748–749.

Antal som svarade vet ej uppgick till 0–1 % per åldersgrupp och visad inte här.

## 5. Diskussion

Riksmaten småbarn är Livsmedelsverkets sjätte nationella matvaneundersökning och den första där barn så unga som 9 månader har inkluderats. I en tidigare rapport har vi presenterat resultat från en matdagbok och beskrivit hur mycket av olika livsmedel som de äldre barnen, 1,5- och 4-åringarna, äter och hur mycket näring maten ger (Livsmedelsverket. Moraeus et al., 2024). Eftersom barn som är 9 månader inte förväntas äta några större mängder mat bad vi föräldrarna att fylla i en utökad enkät i stället. De råd som finns för barn under ett år är också relaterade till amning och introduktion av olika livsmedel snarare än mängder. Denna rapport fokuserar på de allra yngsta barnen men presenterar resultat kring amning, allergier och kosttillskott i från alla tre åldersgrupper som deltog i undersökningen: 1170 9 månaders barn, 1078 1,5-åringar och 750 4-åringar. Skillnader mellan åldersgrupper, kön och föräldrars utbildningsnivå beskrivs också.

I undersökningen såg vi att majoriteten av barn i alla tre åldersgrupper, 90 %, någon gång blivit ammade. Det var också många (79 %) som hade helammat sina barn i någon period. Rekommendationen är att helamma barnen under de första 6 månaderna, drygt hälften av barn 9 månader och 1,5 år samt 43 % av 4-åringarna helammades i den utsträckningen. Enligt Socialstyrelsens statistik helammas ungefär 12 % vid 6 månader. Livsmedelsverket uppmanar föräldrar att börja med pyttesmå smakportioner (motsvarande ungefär ett kryddmått) från 4 månaders ålder men att fortfarande amma fullt ut. I Socialstyrelsens definition av helamning nämns inte pyttesmå smakportioner. Hur frågan tolkas och rapporteras är troligtvis förklaringen till skillnaden i andelarna som helammar, tillsammans med att Riksmaten småbarn har en överrepresentation av föräldrar med lång utbildning. Det är enklare att jämföra total amning, alltså andelen som antingen del- eller helammar eftersom det inte påverkas av olika definitioner. I Riksmaten småbarn hade 70-74 % helt eller delvis ammat sitt barn i 6 månader. Detta kan jämföras med statistik från Socialstyrelsen från 2021 då det var 65 % som ammade sina barn helt eller delvis vid 6 månaders ålder (Socialstyrelsen, 2023). Skillnaden kan bero på att Socialstyrelsens statistik kommer från journalen medan föräldrarna i Riksmaten småbarn fick svara på frågan mer eller mindre långt tillbaka i tiden. I den norska matvaneundersökningen Spedkost var det 72 % som ammade sina barn helt eller delvis vid 7 månaders ålder (Mohn Paulsen et al., 2020).

Skillnaderna mellan rapportering av hur länge barnen helammades i de olika åldersgrupperna i Riksmaten småbarn – lägre andel 4-åringar jämfört med de yngre – är inte helt lätta att tolka. Variationen kan bero på att föräldrarna måste tänka tillbaka och minnas olika långt tillbaka i tiden (till exempel är amningshistoriken några år gammal för föräldrar till 4-åringar medan den är mer aktuell för de med ett barn som är 9 månader). Barnen är också födda olika år och samhällseliga faktorer kan ha ändrats under tiden.

Precis i enlighet med råden så hade de flesta stora livsmedelsgrupperna introducerats bland en stor majoritet av barn i åldersgruppen 9 månader. Även om vi inte undersökt mängder så kan

vi se att de flesta barn äter varierat. Många åt grönsaker dagligen och fisk varje vecka vilket är positivt för att grundlägga hälsosamma matvanor. De flesta åt också vegetariska rätter varje vecka, liksom rätter med kött och kyckling. När det gällde olika rätter som barnen fick äta så var det vanligast att maten var hemlagad eller kom från barnmatsburkar. Det finns en farhåga och en del anekdotiska bevis från dietister och logopedier för att en ökad konsumtion av mat från klämmisar påverkar barnens ätutveckling negativt (Boström, 2024, Asp, 2024). Dock är bevisen för detta varken samstämmiga eller tydliga. I Riksmaten småbarn var det inte så vanligt att klämmisar användes för kött-, fisk- och vegetariska rätter men en fjärdedel av rätter med grönsaker, frukt och bär äts i form av klämmis. Grönsaker och frukt äts även ofta som småbitar. Hälften av barnen fick gröt från klämmis någon gång i veckan men vanligast var gröt från pulver. Det verkar som att variationen mellan olika typer av serveringsformer är stor bland barnen och utifrån denna undersökning finns det ingen indikation på att konsumtionen från klämmisar är omfattande.

För att minska risken för allergier kan det finnas fördelar med att introducera allergena livsmedel under barnets första år (Livsmedelsverket, 2019). Bland alla åldersgrupper var det vanligt att barnet hade fått börja äta fisk, ägg och livsmedel med gluten under första levnadsåret. Ungefär en tredjedel hade introducerat tofu och andra sojaprodukter samt andra nötter än jordnötter. Introduktionen av jordnötter skiljde sig mellan åldersgrupper, 55 % av 9 månaders, 58 % av 1,5-åringar och 33 % av 4-åringar hade fått jordnötter innan eller vid 9 respektive 12 månaders ålder. Orsaken till skillnader mellan 4-åringarna och de yngre barnen är svår att uttala sig om men kan vara en spegling av att det är svårare att komma ihåg när olika livsmedel introducerats för de äldre barnen, speciellt när frågorna är mer specifika. Barnen som var 4 år i undersökningen föddes under 2017–2018 vilket är något år innan de förtydligande råden kring att introducera allergena livsmedel kom (Livsmedelsverket, 2019). Det kan tyda på att informationen har fått gehör hos föräldrar till barn som är födda senare - de barn som var 1,5 år i undersökningen föddes under 2021 och 9 månader föddes under 2022. Liknande mönster har observerats i NorthPop-studien (Osterlund et al., 2024), där barn födda efter 2019 i större utsträckning fick jordnötter, ägg och andra allergena livsmedel före 12 månaders ålder än barn födda innan 2019. Det var ingen förändring i förekomst av födoämnesallergi eller eksem i samband med den tidiga introduktionen i NorthPop-studien, så effekten på allergirisk kan vara begränsad eller kräva en längre uppföljning.

Ungefär 10 % av barnen hade någon allergi eller överkänslighet mot mat enligt föräldrarna och 2–4 % hade fått en diagnos av läkare. Ungefär 41–48 % av alla barn hade någon familjemedlem som hade eller hade haft allergi eller astma, det var ingen skillnad mellan barn med och utan allergi. Enligt Folkhälsomyndighetens statistik från 2019 hade 8 % av 4-åringar någon allergi mot mat eller dryck enligt deras föräldrar (Folkhälsomyndigheten, 2019). Bland barn i Spedkost hade föräldrar till 41 % av barnen uppgett att de eller syskonen hade eller hade haft astma eller allergi (Mohn Paulsen et al., 2020).

Att ha äldre syskon skulle kunna påverka introduktionen av olika livsmedel då familjen har erfarenheter från tidigare barns introduktion och en del vanor och rutiner troligtvis införts. I Riksmaten småbarn spretar resultaten och det är inte helt tydligt hur äldre syskon påverkar introduktionen. Det var mer troligt att 1,5-åringar med äldre syskon hade fått salta snacks innan 1 års ålder, men ingen skillnad sågs bland 4-åringar. För barn 9 månader var det tvärtom: det var mer troligt att barn utan äldre syskon hade fått salta snacks. Introduktion av sockersötad dryck skiljde sig inte mellan barn med och utan äldre syskon. När det gällde allergena livsmedel hade barn utan äldre syskon i större utsträckning introducerats till jordnötter i alla åldersgrupper och även andra nötter bland 1,5- och 4-åringar. Rådet om att introducera nötter inom första året förtydligades under 2019. Det är möjligt att en del som fått barn innan 2019 inte tagit till sig den uppdaterade informationen vid efterkommande barns födelse.

Det rekommenderas att barn under 2 år ska få D-vitaminskott på 10 µg per dag (Livsmedelsverket, 2020). De flesta av barnen i de två yngsta åldersgrupperna fick D-droppar men ungefär 10 % av barn 9 månader och 25 % av 1,5-åringarna fick inte droppar minst fyra gånger per vecka och kan därför antas inte följa rekommendationen. Analyser av halter i blodet från 1,5-åringar och 4-åringar tyder dock på att D-vitaminbrist är ovanligt bland småbarn (Livsmedelsverket. Moraesus et al., 2024).

Det fanns inga skillnader mellan flickor och pojkar i hur stor andel som ammas eller hur länge, inte heller i när de börjat äta olika livsmedel. De skillnader som finns bland ungdomar och vuxna där pojkar och män till exempel äter mindre frukt och grönsaker speglas inte i de yngstas introduktion eller frekvenser av livsmedel (Livsmedelsverket. Amcoff et al., 2012, Livsmedelsverket. Warensjö Lemming et al., 2018). Däremot fanns det genomgående skillnader kopplat till föräldrarnas utbildningslängd.

Bland barn till föräldrar med kortare utbildning hade 82–88 % blivit ammade jämfört med 93–95 % av barnen i hushåll där minst en förälder hade längre utbildning. Föräldrar med kortare utbildning uppgav också i högre uträkning att de slutat helamma under de första 6 månaderna. Denna skillnad syns också i Socialstyrelsens amningsstatistik (Socialstyrelsen, 2014). I åldersgruppen 9 månader hade föräldrar med längre utbildning i större utsträckning introducerat jordnötter och andra nötter, tofu, baljväxter och ägg. Föräldrar med kortare utbildning hade oftare introducerat söta drycker och andra sötsaker. Liknande mönster syntes bland de äldre barnen även om skillnaderna varierade beroende på åldersgrupp. Det var något vanligare att barn i hushåll med föräldrar med längre utbildning fick D-droppar än barn i hushåll med föräldrar med kortare utbildning. Att det finns ett samband mellan utbildningslängd och matvanor är väl känt även om de exakta mekanismerna inte är helt klarlagda. Det är tydligt att detta samband finns genomgående i alla åldrar inklusive i denna unga ålder (Mattisson, 2016).

Deltagarfrekvensen var högre i åldersgruppen 9 månader, 20 % deltog jämfört med 11 % bland de äldre barnen. Förklaringen är troligtvis att föräldrarna inte behövde fylla i en två dagars matdagbok utan kunde svara på en enkät i stället. I alla tre åldersgrupper speglade

deltagarna sina respektive åldersgrupper när det gällde geografisk spridning, kön och familjesammansättning. Däremot hade en större andel av hushållen som deltog längre utbildning jämfört med motsvarande andel i bakomliggande befolkning. För att delvis kunna kompensera för detta har vikter använts i statistiska analyser. Trots en lägre andel föräldrar med kort utbildning har vi funnit statistiskt signifikanta skillnader mellan grupperna.

Frekvensfrågor kan leda till både en under- och överskattning av hur ofta livsmedel äts. Exempelvis har vi ställt frågor om köttträtter i tre olika serveringsformer vilket kan leda till att man överskattar den totala frekvensen av köttträtter när de läggs ihop för att komma fram till en frekvensens oberoende av serveringsform. Däremot har vi inte ställt frågor om kött som tillhör – exempelvis på smörgås – vilket innebär en underskattning av hur ofta kött äts totalt sett. Detta är dock en avvägning som behöver göras då enkäten inte får bli för omfattande. Enkäten är framtagen för att fånga matvanor av mest relevans för åldersgruppen men inte för att kunna beräkna mängder.

Som alltid när man svarar på frågor som gäller längre tillbaka i tiden kan det vara svårt att minnas. Därför ställdes inga detaljerade frågor kring introduktion av livsmedel till föräldrarna till 1,5- och 4-åringar. I de fall då samma eller liknande frågor ställdes i alla tre åldersgrupper är det svårt att veta om de observerade skillnaderna beror på svårigheter att minnas eller på verkliga skillnader. Dock är mönstret i till exempel introduktion av allergena livsmedel eller amning intressantare än exakta siffror och ett resonemang kan föras kring troliga skillnader.

## 6. Slutsatser och resultat i korthet

På det stora hela verkar småbarnsföräldrar följa de råd som finns kring introduktion av olika livsmedel under det första levnadsåret. Många barn börjar få smaka på mat i form av pyttesmå smakprover från 4 månader. Föräldrar börjar ge sina barn varierade smakportioner från ett halvårs ålder och har introducerat de flesta livsmedel under första levnadsåret. Barnen får järnberikad gröt och D-droppar som är viktiga för deras hälsa och utveckling. Få barn får söta drycker eller livsmedel.

Småbarnsföräldrar behöver fortsatt stöttning kring amning för att ha bra förutsättningar att amma sina barn i den utsträckning som är fördelaktig för barnet. Fler föräldrar skulle kunna introducera allergena livsmedel som jordnötter, andra nötter och nötprodukter innan barnet fyllt ett år. Det verkar dock som att det förtydligade rådet kring jordnötter kan ha gjort att fler barn fått börja äta dem tidigare.

Nedan följer resultat i korthet.

### 6.1 Amning

- 90 procent av barnen i alla åldersgrupper (9 månader, 1,5 år och 4 år) hade ammats helt eller delvis och 79 procent uppgav att deras barn hade helammats.
- De första 6 månaderna rekommenderas helamning. Bland 9 månaders barn var det drygt hälften som helammades i minst 6 månader. Det var 74 procent som antingen hel- eller delammade i 6 månader.

### 6.2 Introduktion av livsmedel bland barn 9 månader

- Runt 70 procent av barnen hade fått pyttesmå smakprov av mat när de var 4 månader och 89 procent hade börjat få smakportioner vid 6 månaders ålder.
- I enlighet med Livsmedelsverkets råd hade de flesta barn som var 9 månader börjat äta grönsaker, frukt, potatis, bröd, pasta, kött, fisk och ägg.
- Knappt 10 procent hade fått söta drycker eller salta snacks.
- 20-25 procent hade fått kakor, kex eller glass.

### 6.3 Livsmedelskonsumtion bland barn 9 månader

- Många barn åt varierat från många livsmedelsgrupper och i olika serveringsformer.
- Alla barn utom några enstaka hade fått grönsaker, frukt eller bär varje vecka under den senaste månaden och många åt det varje dag. Köttretter inklusive fågel serverades nästan varje dag och vegetariska rätter flera gånger i veckan. Fiskrätter serverades ungefär tre gånger i veckan. Många barn åt även ägg, ägggrätter och bröd varje vecka.

- Över hälften av rätterna var hemlagade med lite variation mellan livsmedelsgrupperna. Endast en mindre andel av kött- fisk- och vegetariska rätter serverades i så kallade klämmisar (4–9 procent). En fjärdedel av grönsakerna och frukten serverades som klämmis.
- Vatten var den vanligaste drycken, bara ett fåtal gav sina barn komjölk eller växtbaserade alternativ dagligen. Nästan inget barn hade druckit drycker sötade med socker eller sötningsmedel under den senaste månaden.
- Rådet är att portioner av gröt och/eller välling inte bör bli fler än tre per dag, bara fyra procent av barnen åt det oftare än tre gånger per dag. I genomsnitt åt barnen 6 dl gröt och/eller välling per dag.
- För barn under ett år är det bra med järnberikad pulvergröt, och att ibland få smaka hemlagad gröt för att vänja sig vid det. 90 procent av föräldrarna gav sitt barn gröt gjord på pulver. Bland dem uppgav 63 procent att de alltid gav pulvergröt och 27 procent att de varierade mellan pulver och hemlagad gröt. Hälften av barnen fick gröt från klämmis någon gång i veckan.
- Ungefär en tredjedel av barnen hade fått jordnötter, jordnötssmör eller andra nötter och nötsmör varje vecka under den senaste månaden.
- Majskrokar och liknande barnsnacks gavs dagligen till ungefär en femtedel av barnen.
- Det var få barn som fick majs- och linskakor och söta livsmedel som bullar, kakor och glass. Under 1 procent av barnen fick något av detta varje dag.
- Under 1 procent av barnen fick risprodukter i form av risdryck eller riskakor. Rekommendationen är att undvika dessa livsmedel före 6 års ålder på grund av höga halter arsenik.
- Drygt 70 procent använde joderat salt i barnets mat och endast 16 procent undvek att salta barnets mat.

## 6.4 Allergena livsmedel

- Även allergena livsmedel bör introduceras under första året. De flesta föräldrar till 1,5- och 4-åringar hade introducerat livsmedel med gluten, ägg och fisk innan barnet var ett år (89–99 procent). Även de flesta barn som var 9 månader vid undersökningen hade fått börja äta av dessa livsmedel (88–93 %). Bland de äldre barnen hade 83 procent fått mjölkprodukter, medan något färre av de yngsta hade fått det (mjölk 39 procent, yoghurt/fil 66 procent).
- Det var inte lika vanligt att ha introducerat tofu och andra sojaprodukter (26–35 procent). Att ha introducerat jordnötter vid 9 respektive 12 månader var vanligare bland 9 månaders barn och 1,5-åringar (55–58 procent) än bland 4-åringar (33 procent).

## 6.5 Allergi

- Ungefär 10 procent av barnen hade någon matallergi eller överkänslighet enligt föräldrarna och 2–4 procent hade en matallergi som diagnosticerats av läkare.
- Vanligast var allergi mot mjölkprotein eller ägg.

## 6.6 D-droppar

- Alla barn under två år rekommenderas D-droppar varje dag. Majoriteten av barn 9 månader och 1,5 år fick D-droppar minst fyra gånger per vecka (90 respektive 75 procent).

## 6.7 Tobak

- Ungefär 5 procent av barnen i alla tre åldersgrupper (9 månader, 1,5 år och 4 år) hade exponerats för tobak under graviditet eller amning. Det var vanligare bland föräldrar med kortare utbildning, 10 procent, jämfört med 2 procent bland föräldrar med längre utbildning.

## 6.8 Skillnader kopplade till utbildningslängd

- Föräldrar med kortare utbildning hade i större utsträckning slutat helamma före 6 månaders ålder. Bland barn som var 9 månader vid tiden för undersökningen var det färre föräldrar med kortare utbildning som fortfarande delammade sina barn.
- Bland barn i åldersgruppen 9 månader hade föräldrar med kortare utbildning i något högre utsträckning introducerat kex, kakor, glass och söta drycker. Föräldrar med längre utbildning hade i högre utsträckning introducerat bland annat jordnötter, baljväxter och yoghurt.
- Bland både 1,5-åringar och 4-åringar hade barn till föräldrar med längre utbildning i större utsträckning introducerats för fisk och jordnötter. Föräldrar med kortare utbildning hade oftare introducerat sockersötad dryck vid ett års ålder när det gällde 1,5-åringar och salta snacks när det gällde 4-åringar.

## 7. Referenser

- Anater, A. S., Catellier, D. J., Levine, B. A., Krotki, K. P., Jacquier, E. F., Eldridge, A. L., Bronstein, K. E., Harnack, L. J., Lorenzana Peasley, J. M. & Lutes, A. C. 2018. The Feeding Infants and Toddlers Study (FITS) 2016: Study Design and Methods. *J Nutr*, 148, 1516S-1524S. DOI: <http://doi.org/10.1093/jn/nxy035>
- Asp, K. 2024. *Klämmisar – en trend som oroar* [Webbsida]. Senast uppdaterad: 2024-01-03. Tillgänglig: Dietistens webbplats (<https://www.dietisten.net>) [Hämtad 2025-11-06].
- Birch, L. L. & Doub, A. E. 2014. Learning to eat: birth to age 2 y. *Am J Clin Nutr*, 99, 723S-8S. DOI: <http://doi.org/10.3945/ajcn.113.069047>
- Bjeremo, H., Patterson, E., Petrelius Sipinen, J., Lignell, S., Stenberg, K., Larsson, E., Lindroos, A. K., Ottoson, J., Warensjö Lemming, E. & Moraeus, L. 2024. Design, Methods, and Participation in Riksmaten Young Children-A Swedish National Dietary Survey. *Curr Dev Nutr*, 8, 102150. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cdnut.2024.102150>
- Blomhoff, R., Andersen, R., Arnesen, E. K., Christensen, J. J., Eneroth, H., Erkkola, M., Gudaviciene, I., Meltzer, H. M., Pitsi, T., Schwab, U., Siksna, I., Dorsdottir, I. & Trolle, E. 2023. *Nordic Nutrition Recommendations 2023*. Nordic Council of Ministers.
- Boström, S. 2024. *Klämmisar oroar experter: "Inte att man ger – men hur"* [Webbsida]. Senast uppdaterad: 2024-02-15. Tillgänglig: SVTs webbplats (<https://www.svt.se>) [Hämtad 2025-11-06].
- Folkhälsomyndigheten. 2019. *Allergi eller överkänslighet efter ålder, kön och år, 2019* [Webbsida]. Tillgänglig: Folkhälsomyndighetens folkhälsodatas webbplats (<https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/>) [Hämtad 2025-11-06].
- Livsmedelsverket. 2019. *Råd om introduktion av jordnötter, ägg, mjölk och fisk i relation till utveckling av matallergi. Hanteringsrapport och vetenskapligt underlag*. (Livsmedelsverket rapportserie 2019:8). Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2025-12-05].
- Livsmedelsverket. 2020. *D-vitamin till barn. Faktablad*. Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2025-11-06].
- Livsmedelsverket. 2024. *Bra mat för spädbarn under ett år*. Version: 2025. Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats ([www.livsmedelsverket.se](http://www.livsmedelsverket.se)) [Hämtad 2025-12-05].
- Livsmedelsverket. Amcoff, E., Edberg, A., Enghardt Barbieri, H., Lindroos, A., Nälsén, C., Pearson, M. & Warensjö Lemming, E. 2012. *Riksmaten vuxna 2010-11. Livsmedels- och näringsintag bland vuxna i Sverige*. Livsmedelsverket. Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2024-10-15].
- Livsmedelsverket. Moraeus, L., Bjeremo, H., Petrelius Sipinen, J., Patterson, E., Larsson, E., Stenberg, K. & Lindroos, A. K. 2024. *Riksmaten småbarn 2021-24. Så äter småbarn i Sverige. Livsmedelskonsumtion och näringsintag bland 1,5- och 4-åringar*. (Livsmedelsverkets rapportserie. 2024 nr 12). Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2025-12-05].
- Livsmedelsverket. Warensjö Lemming, E., Moraeus, L., Petrelius Sipinen, J. & Lindroos, A. K. 2018. *Riksmaten ungdom 2016-17. Del 1 Livsmedelskonsumtion bland ungdom i Sverige*. (Livsmedelsverkets rapportserie nr 14 2018) Livsmedelsverket. Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2024-10-15].

- Mattisson, I. 2016. *Socioekonomiska skillnader i matvanor i Sverige*. (Livsmedelsverket rapportserie 9-2016) Livsmedelsverket. Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2025-11-15].
- Mohn Paulsen, M., Borch Myhre, J., Frost Andersen, L. & Kristiansen, A. L. 2020. *Spedkost 3. Landsomfattende undersøkelse av kostholdet blant spedbarn i Norge, 12 måneder*. Tillgänglig: Folkehelseinstituttets webbplats (<https://www.fhi.no>) [Hämtad 2025-11-06].
- Osterlund, J., Granasen, G., Boden, S., Silfverdal, S. A., Domellof, M., Winberg, A. & West, C. E. 2024. Revised Swedish infant feeding guidelines are associated with earlier introduction of allergenic foods. *J Allergy Clin Immunol*, 153, 461-470. DOI: <http://doi.org/10.1016/j.jaci.2023.08.037>
- Sepp, H., Höijer, K. & Wendin, K. 2016. *Barns matvanor ur ett sensoriskt och pedagogiskt perspektiv*. (Livsmedelsverkets rapportserie 11-2016) Livsmedelsverket. Tillgänglig: Livsmedelsverkets webbplats (<https://www.livsmedelsverket.se>) [Hämtad 2024-10-15].
- Socialstyrelsen. 2014. *Har sociodemografin betydelse för amningsfrekvensen?* Tillgänglig: Socialstyrelsens webbplats (<https://www.socialstyrelsen.se>) [Hämtad 2025-11-06].
- Socialstyrelsen. 2023. *Statistik om amning 2021*. (Art.nr: 2023-9-8757). Tillgänglig: Socialstyrelsens webbplats (<https://www.socialstyrelsen.se>) [Hämtad 2024-10-15].

# 8. Bilagor

## 8.1 Bilaga 1. Enkätfrågor till 9 månaders barn i Riksmaten småbarn

### 8.1.1 KAPITEL 1: Barnet och familjen

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<b>Om barnet och familjen</b>		
1	Är det deltagande barnet en flicka eller pojke? <i>Flicka</i> <i>Pojke</i> <i>Annat alternativ/vill ej uppge</i>		
2	När är ditt barn fött? <i>välj datumet</i>		
3	Födelsevikt i gram <i>gram</i>		
4	Föddes ditt barn för tidigt? <i>Ja, mitt barn föddes innan graviditetsvecka 37</i> <i>Nej, mitt barn föddes i graviditetsvecka 37 eller senare</i> <i>Vet ej</i>	Med för tidigt menas innan graviditetsvecka 37.	
5	Vilken relation har du till barnet? <i>Jag är mamma</i> <i>Jag är pappa</i> <i>Jag är vårdnadshavare, men ej mamma eller pappa</i>		
6	Är du ensam vårdnadshavare? <i>Ja</i> <i>Nej</i>		
7	Hur många vuxna ingår i ditt barns familj? <i>välj</i>	Räkna inte syskon. Om ditt barn har mer än en familj, välj hushållet där du och barnet bor.	

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
8	Hur många barn som är äldre än det deltagande barnet bor i hushållet? <i>välj</i>	Om ditt barn har mer än en familj, välj hushållet där du och barnet bor.	
9	Hur många barn som är yngre än det deltagande barnet bor i hushållet? <i>välj</i>	Om ditt barn har mer än en familj, välj hushållet där du och barnet bor.	
10	I vilket land är ditt barn fött? <i>Sverige</i> <i>Annat nordiskt land</i> <i>Annat land</i>		
11	Vilket nordiskt land? <i>Danmark</i> <i>Finland</i> <i>Island</i> <i>Norge</i>		<i>#10 var Annat nordiskt land</i>
12	Vilket land? <i>Välj från en lista över alla länder</i>		<i>#10 var Annat land</i>
<b>Frågor om vårdnadshavare</b>			
13	Hur gammal är du? <i>år (heltal)</i>	Ange i hela år.	
14	I vilket land är du född? <i>Sverige</i> <i>Annat nordiskt land</i> <i>Annat land</i>		
15	Vilket nordiskt land? <i>Danmark</i> <i>Finland</i> <i>Island</i> <i>Norge</i>		<i>#14 var Annat nordiskt land</i>
16	Vilket land? <i>Välj från en lista över alla länder</i>		<i>#14 var Annat land</i>
17	Vilket år flyttade du till Sverige?	Ange med fyra siffror, t.ex. 19xx eller 20xx.	<i>#14 var Annat nordiskt land eller Annat land</i>

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	yyyy		
18	Vad är din högsta genomförda utbildning? <i>Grundskola</i> <i>2-årig gymnasie- eller yrkesutbildning, folkhögskola eller motsvarande</i> <i>Minst 3-årigt gymnasium</i> <i>Utbildning från universitet, högskola eller liknande</i> <i>Saknar skolutbildning</i> <i>Vet ej</i>		
19	Vilken är din nuvarande sysselsättning? <i>Anställd eller egenföretagare</i> <i>Föräldraledig (inkl graviditetsledig)</i> <i>Studerar, praktiserar</i> <i>Arbetsmarknadsåtgärd</i> <i>Arbetslös</i> <i>Ålderspensionär</i> <i>Sjuk- eller aktivitetsersättning (förtids-, sjukpensionerad)</i> <i>Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)</i> <i>Sköter eget hushåll</i> <i>Annat</i> <i>Vet ej</i>	Välj din huvudsakliga sysselsättning om du har mer än en.	
20	Hur gammal är den andra vårdnadshavaren? <i>år (heltal)</i>	Ange i hela år.	
21	I vilket land är den andra vårdnadshavaren född? <i>Sverige</i> <i>Annat nordiskt land</i> <i>Annat land</i>		
22	Vilket nordiskt land? <i>Danmark</i> <i>Finland</i> <i>Island</i> <i>Norge</i>		#21 var Annat nordiskt land
23	Vilket land? <i>Välj från en lista över alla länder</i>		#21 var Annat land

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
24	Vilket år flyttade den andra vårdnadshavaren till Sverige? yyyy	Ange med fyra siffror, t.ex. 19xx eller 20xx.	#21 var <i>Annat nordiskt land eller Annat land</i>
25	Vilken är den andra vårdnadshavarens nuvarande sysselsättning? <i>Anställd eller egenföretagare</i> <i>Föräldraledig (inkl graviditetsledig)</i> <i>Studerar, praktiserar</i> <i>Arbetsmarknadsåtgärd</i> <i>Arbetslös</i> <i>Ålderspensionär</i> <i>Sjuk- eller aktivitetsersättning (förtids-, sjukpensionerad)</i> <i>Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)</i> <i>Sköter eget hushåll</i> <i>Annat</i> <i>Vet ej</i>	Välj den huvudsakliga sysselsättningen om mer än en.	#6 var <i>Nej</i>
26	Vad är den andra vårdnadshavarens högsta genomförda utbildning? <i>Grundskola</i> <i>2-årig gymnasie- eller yrkesutbildning, folkhögskola eller motsvarande</i> <i>Minst 3-årigt gymnasium</i> <i>Utbildning från universitet, högskola eller liknande</i> <i>Saknar skolutbildning</i> <i>Vet ej</i>		#6 var <i>Nej</i>
<b>Frågor om ditt barns längd och vikt</b>			
27	Om ni har varit på besök hos BVC efter att barnet fyllde 8 månader, kan du uppge längd och vikt från besöket? <i>Ja</i> <i>Nej, hittar inte hälsokortet/uppgifterna</i> <i>Nej, vi har inte varit på besök hos BVC sedan barnet fyllde 8 månader</i>	Ditt barns längd och vikt finns med i hälsokortet eller journalen.	
28	Vad var ditt barns längd i centimeter vid senaste mätning? <i>antal cm</i>	Titta i BVC-kortet!	#27 var <i>Ja</i>

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
29	Vad var ditt barns vikt i kilogram vid senaste vägning? <i>antal kilogram</i>	Titta i BVC-kortet! Ange i kilo, med decimaler t.ex. 5,5.	#27 var Ja
30	Vilket datum mättes och vägdes ditt barn senast? <i>datum</i>		#27 var Ja
31	Vet du ditt barns längd och vikt? <i>Ja, har själv mätt och vägt mitt barn</i> <i>Ja, kan uppskatta längd och vikt</i> <i>Nej, är osäker</i>		#27 var Nej
32	Vad är ditt barns vikt i kilogram? <i>antal kilogram</i>	Ange i kilo, med decimaler t.ex. 5,5.	#31 var Ja, har själv mätt och vägt mitt barn eller Ja, kan uppskatta längd och vikt
33	Vilket datum vägde du ditt barn senast? <i>datum</i>		#31 var Ja, har själv mätt och vägt mitt barn
34	Vad är ditt barns längd i centimeter? <i>antal cm</i>		#31 var Ja, har själv mätt och vägt mitt barn eller Ja, kan uppskatta längd och vikt
35	Vilket datum mätte du ditt barn senast? <i>datum</i>		#31 var Ja, har själv mätt och vägt mitt barn
36	Får vi kontakta dig om någon månad för att se om du har fått uppgifter från BVC? <i>Ja</i> <i>Nej</i>		#27 var Nej
	<b>Frågor om allergier och andra problem med mat</b>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
37	Har ditt barn någon/några av följande matallergier eller överkänsligheter? <i>Mjölksproteinallergi</i> <i>Äggallergi</i> <i>Jordnötsallergi</i> <i>Fiskallergi</i> <i>Röda frukter/tomater inklusive ketchup</i> <i>Annan matallergi</i> <i>Celiaki (glutenintolerans)</i> <i>Laktosintolerans</i> <i>Annan överkänslighet mot mat (ej allergi)</i> <i>Nej, ingen matallergi/överkänslighet</i>	Välj alla som gäller.	
38	Om annan matallergi eller överkänslighet, vilken? <i>Fritext</i>		
39	Om ditt barn har en matallergi eller överkänslighet, hur upptäcktes den? <i>Barnet har undersökts av barnläkare/allergiläkare. Undersökningen visade att hen är allergisk/överkänslig mot maten</i> <i>Barnet fick en akut reaktion av maten</i> <i>Personal på BVC har rått oss att testa om mitt barn mår bättre om maten inte ges</i> <i>Vi upptäckte att barnet mår bättre generellt om maten inte ges.</i> <i>Vet ej</i>	Välj det alternativ som bäst passar. Hoppa över frågan om ingen allergi/överkänslighet.	
40	Har någon i ditt barns familj haft eller har astma eller allergi som diagnosticerats inom sjukvården? <i>Ja, förälder/föräldrar</i> <i>Ja, ett syskon</i> <i>Ja, flera syskon</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>		
41	Har ditt barn haft återkommande problem i samband med mat eller matning? <i>Ja, dålig matlust</i> <i>Ja, problem med att suga eller att svälja</i> <i>Ja, kräkning/mat kommer upp igen</i> <i>Ja, skrikig/kolik/gaser</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<i>Nej, inga av dessa problem</i>		
42	Vem besvarade enkäten Barnet och familjen?		
	<i>Mamma</i>		
	<i>Pappa</i>		
	<i>Annan vårdnadshavare</i>		
	<i>Båda vårdnadshavare</i>		

## 8.1.2 KAPITEL 2: Matvanor

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<b>Frågor om introduktion av mat</b>		
1	Vid vilken ålder smakade ditt barn första gången pyttesmå smakprov (cirka 1 kryddmått, eller mat på en fingertopp)? <i>månader?</i>	Med pyttesmå smakprov menas när barnet fick smaka på vanlig mat för att prova på nya konsistenser och smaker för allra första gången. Ange ålder i månader.	
2	Vid vilken ålder fick ditt barn första gången smakportioner? <i>månader?</i>	Med smakportioner menas när barnet började vänja sig vid att äta vanlig mat och när mängderna succesivt ökas. Ange ålder i månader.	
3	<b>Vid vilken ålder fick ditt barn första gången...</b> Modersmjölkersättning <i>Inte smakat/inte smakat ännu</i> <i>Yngre än 1 månad</i> <i>1 månad</i> <i>2 månader</i> <i>3 månader</i> <i>4 månader</i> <i>5 månader</i> <i>6 månader</i> <i>7 månader</i> <i>8 månader</i> <i>9 månader</i> <i>10 månader</i> <i>Vet ej</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
4	Välling <i>Inte smakat ännu</i> <i>Yngre än 1 månad</i> <i>1 månad</i> <i>2 månader</i> <i>3 månader</i> <i>4 månader</i> <i>5 månader</i> <i>6 månader</i> <i>7 månader</i> <i>8 månader</i> <i>9 månader</i> <i>10 månader</i> <i>Vet ej</i>		
5	Gröt <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
6	Mjök (komjök) <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
7	Vatten som dryck <i>Samma svarsalternativ som #4</i>	Som dryck och ej som ingrediens i t.ex. välling	
8	Läsk eller saft <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
9	Frukt- eller bärmos <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
10	Potatis <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
11	Grönsaker <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
12	Spenat eller andra bladgrönsaker <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
13	Bönor, linser eller ärtor <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
14	Kött från gris, nöt, lamm, get eller kyckling <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
15	Viltkött, som ren, älg eller rådjur		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
16	Korv eller skinka <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
17	Fisk <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
18	Skaldjur <i>Samma svarsalternativ som #4</i>	T.ex. räkor, kräftor.	
19	Bröd <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
20	Yoghurt eller fil <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
21	Pasta <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
22	Ägg, inklusive som pannkaka <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
23	Tofu eller andra sojaprodukter <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
24	Honung <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
25	Glass <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
26	Kex och kakor <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
27	Jordnötter, jordnötssmör <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
28	Andra nötter, inklusive nötsmör, nougat, mandelmassa <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
29	Chips eller andra salta snacks <i>Samma svarsalternativ som #4</i>		
	<b>Om ditt barn ännu inte har smakat...</b>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
30	Du har uppgett att ditt barn ännu inte har smakat på komjolk - vad är den största anledningen? <i>Oro för att mitt barn ska utveckla allergi</i> <i>Hört att barn i denna ålder inte ska äta detta</i> <i>Det är ett livsmedel som vår familj sällan/aldrig äter</i> <i>Annan anledning</i> <i>Vet ej</i>		<i>Inte smakat på #6</i>
31	Du har uppgett att ditt barn ännu inte har smakat på ägg - vad är den största anledningen? <i>Samma svarsalternativ som #30</i>		<i>Inte smakat på #22</i>
32	Du har uppgett att ditt barn ännu inte har smakat på fisk - vad är den största anledningen? <i>Samma svarsalternativ som #30</i>		<i>Inte smakat på #17</i>
33	Du har uppgett att ditt barn ännu inte har smakat på jordnötter - vad är den största anledningen? <i>Samma svarsalternativ som #30</i>		<i>Inte smakat på #27</i>
34	Du har uppgett att ditt barn ännu inte har smakat på andra nötter, inklusive nötsmör, nougat, eller mandelmassa - vad är den största anledningen? <i>Samma svarsalternativ som #30</i>		<i>Inte smakat på #28</i>
	<b>Frågor om kosttillskott</b>		
35	Får eller har ditt barn fått livsmedel eller kosttillskott med tillsatta mikroorganismer, så kallad probiotika? <i>Ja</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>	Det kan t.ex. vara fruktdryck, välling eller magdroppar.	
36	I vilket syfte fick/får ditt barn produkter med probiotika? <i>Allmänt välmående</i> <i>Mot magont</i> <i>I samband med antibiotikabehandling</i> <i>Annat syfte</i> <i>Vet ej</i>	Om flera, välj huvudsyftet.	<i>#35 var Ja</i>
37	Om annat syfte, vilket? <i>Fritext</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
38	Vilken typ av produkter med probiotika fick/får ditt barn? <i>Fruktdryck</i> <i>Välling</i> <i>Kosttillskott</i> <i>Annat livsmedel</i> <i>Vet ej</i>	Om flera, välj den som konsumeras mest.	#35 var Ja
39	Om annat livsmedel, vilket? <i>Fritext</i>		
40	Ger du ditt barn D-droppar? <i>Ja, varje dag</i> <i>Ja, 4-6 gånger per vecka</i> <i>Ja, 1-3 dagar per vecka</i> <i>Ja, men mer sällan</i> <i>Nej, inte längre</i> <i>Nej, aldrig</i> <i>Vet ej</i>		
41	Ger du ditt barn något annat kosttillskott än D-droppar eller probiotika? <i>Ja</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>		
42	Beskriv kosttillskottet <i>Fritext</i>	Ange namn, hur ofta och hur mycket av kosttillskottet som ges.	#41 var Ja
	<b>Frågor om amning</b>		
43	Har ditt barn blivit ammat? <i>Ja</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>		
44	Ammas ditt barn fortfarande? <i>Ja, helammas (Det betyder att barnet får *enbart* bröstmjolk, vatten och ev. läkemedel/droppar. Pyttesmå mängder mat, typ mat på en fingertopp, kan ingå.)</i> <i>Ja, delammas (Det betyder att barnet får bröstmjolk, men även modersmjölksersättning, välling eller annan mat.)</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>		#43 var Ja

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
45	Om ditt barn tidigare blev helammat, till vilken ålder? <i>Antal månader</i>	Helamning betyder att barnet fick *enbart* bröstmjök, vatten och ev. läkemedel/droppar. Pyttesmå mängder mat (kryddmått- eller fingertopp-mängder) kan ha ingått. Ange ålder i månader. Hoppa över frågan om barnet aldrig blev helammat.	#44 var Ja, delammas eller Nej
46	Vid vilken ålder slutade ditt barn att amma helt? <i>Antal månader</i>	Ange i månader.	#44 var Nej
47	Har barnets biologiska mamma ammat andra barn innan det deltagande barnet? <i>Ja</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>		#43 var Ja
<b>Val av livsmedel</b>			
48	Vilken typ av matfett använder du oftast i matlagningen/på maten till ditt barn hemma? <i>Rapsolja, olivolja eller annan olja</i> <i>Flytande margarin</i> <i>Smör</i> <i>Hårt margarin</i> <i>Använder inte matfett i matlagningen</i> <i>Annat matfett</i> <i>Vet ej</i>	Om flera, välj den du använder oftast.	
49	Vilken typ av salt använder du oftast i matlagningen i hushållet? <i>Salt med jod</i> <i>Salt utan jod</i> <i>Inget salt</i> <i>Vet ej</i>		
50	Vilka av dessa påståenden stämmer bäst gällande salthalten i ditt barns mat? <i>Mitt barn äter samma mat som familjen i övrigt men hela familjen har dragit ner på saltet</i> <i>Mitt barn äter samma mat som familjen i övrigt</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<i>Jag/vi tar undan mat till mitt barn innan det saltas, alternativt lagar jag/vi särskild mat till barnet med lite eller inget salt</i>		
	<i>Mitt barn äter oftast köpt barnmat</i>		
	<i>Vet ej</i>		
51	Jämfört med för 12 månader sedan, hur mycket rött kött äter familjen?	Med rött kött menas här nöt, gris, lamm, får, get, ren och vilt. Svara utifrån de vuxna i familjen.	
	<i>Äter ungefär samma mängd rött kött</i>		
	<i>Äter lite mer rött kött (oftare och/eller större portioner)</i>		
	<i>Äter lite mindre rött kött (mer sällan och/eller mindre portioner)</i>		
	<i>Vet ej</i>		
52	Hur stor andel av all den mat som ditt barn äter är ekologisk?	Räkna även på det de får utanför hemmet, om du vet det.	
	<i>Mindre än hälften</i>		
	<i>Ungefär hälften</i>		
	<i>Mer än hälften</i>		
	<i>Vet ej</i>		
53	Vem besvarade enkäten Matvanor?		
	<i>Mamma</i>		
	<i>Pappa</i>		
	<i>Annan vårdnadshavare</i>		
	<i>Båda vårdnadshavare</i>		

### 8.1.3 KAPITEL 3: Hur ofta äter...?

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<b>Hur ofta äter eller dricker ditt barn följande livsmedel?</b>	Tänk på hur det har varit den senaste månaden.	
1	Hur ofta får ditt barn bröstmjök?		
	<i>Aldrig/mycket sällan</i>		
	<i>1-3 gånger per vecka</i>		
	<i>4-6 gånger per vecka</i>		
	<i>1 gång per dag</i>		
	<i>2 gånger per dag</i>		
	<i>3 gånger per dag</i>		
	<i>4 eller fler gånger per dag</i>		
	<i>Vet ej</i>		
2	Hur ofta dricker ditt barn välling?		
	<i>Aldrig/mycket sällan</i>		
	<i>1-3 gånger per vecka</i>		
	<i>4-6 gånger per vecka</i>		
	<i>1 gång per dag</i>		
	<i>2 gånger per dag</i>		
	<i>3 gånger per dag</i>		
	<i>4 eller fler gånger per dag</i>		
	<i>Vet ej</i>		
3	Hur mycket välling dricker vanligtvis ditt barn per tillfälle?	Ange mängd färdig välling som barnet dricker upp i deciliter (dl)	#2 var 1-3 gånger per vecka, eller oftare
	<i>dl</i>		
4	Hur ofta äter ditt barn gröt?	Räkna inte klämmis här	
	<i>Aldrig/mycket sällan</i>		
	<i>1-3 gånger per vecka</i>		
	<i>4-6 gånger per vecka</i>		
	<i>1 gång per dag</i>		
	<i>2 gånger per dag</i>		
	<i>3 gånger per dag</i>		
	<i>4 eller fler gånger per dag</i>		
	<i>Vet ej</i>		
5	Hur stor portion gröt äter ditt barn vanligtvis upp?	Ange mängd färdig gröt som barnet äter upp i deciliter (dl)	#4 var 1-3 gånger per vecka, eller oftare
	<i>dl</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
6	Hur ofta är gröten gjort på pulver? <i>Alltid</i> <i>Ofta</i> <i>Ungefär hälften av gångerna</i> <i>Sällan</i> <i>Aldrig</i> <i>Vet ej</i>	Det vill säga, gjort på pulvergröt från barnmatshyllan	#4 var 1-3 gånger per vecka, eller oftare
7	Hur ofta får ditt barn modersmjölksersättning? <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>		
8	Är den vegansk? <i>Ja</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>		#7 var 1-3 gånger per vecka, eller oftare
9	Hur ofta dricker ditt barn mjölk (komjök)? <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>	Endast komjök avses här.	
10	<b>Hur ofta dricker ditt barn följande livsmedel?</b> Vatten som dryck <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i>	Tänk på hur det har varit den senaste månaden. Som dryck och ej som ingrediens i t.ex. välling	

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	1 gång per dag		
	2 gånger per dag		
	3 gånger per dag		
	4 eller fler gånger per dag		
	Vet ej		
11	Läsk eller saft, sötade med socker <i>Aldrig/mycket sällan</i>		
12	Läsk eller saft, sötade med sötningsmedel <i>Aldrig/mycket sällan</i>		
13	Juice <i>Aldrig/mycket sällan</i>		
14	Osötad barndryck <i>Aldrig/mycket sällan</i>	Typ Dryckis eller liknande.	
	<b>Frågor om veganska alternativ till mjölk</b>		
15	Får ditt barn veganska alternativ till mjölk? <i>Ja</i> <i>Nej</i> <i>Vet ej</i>	T.ex. havredryck, sojadryck, risdryck.	
16	Vid vilken ålder fick ditt barn smaka veganska alternativ till mjölk första gången? <i>Fritext?</i>	Ange ålder i månader.	#15 var Ja
	<b>Hur ofta dricker ditt barn följande veganska alternativ till mjölk?</b>	Tänk på hur det har varit den senaste månaden.	
17	Havredryck (ej ekologisk) <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>		#15 var Ja
18	Havredryck ekologisk <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
19	Sojadryck (ej ekologisk) <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
20	Sojadryck ekologisk <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
21	Risdryck (ej ekologisk) <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
22	Risdryck (ekologisk) <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
23	Mandeldryck (ej ekologisk) <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
24	Mandeldryck ekologisk <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
25	Andra veganska alternativ till mjölk <i>Samma svarsalternativ som #17</i>		#15 var Ja
	<b>Hur ofta äter ditt barn följande rätter från barnmatsburk?</b>	Tänk på hur det har varit den senaste månaden. Räkna inte klämmis här.	
26	Kött- eller kycklingrätter från barnmatsburk <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>		
27	Fiskrätter från barnmatsburk <i>Samma svarsalternativ som #26</i>		
28	Vegetariska rätter, med eller utan mjölk eller ägg, från barnmatsburk <i>Samma svarsalternativ som #26</i>		
29	Grönsaker, frukt eller bär från barnmatsburk <i>Samma svarsalternativ som #26</i>		
	<b>Hur ofta äter ditt barn följande rätter från klämmisar?</b>	Tänk på hur det har varit den senaste månaden.	
30	Kött- eller kycklingrätter från klämmis <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	4-6 gånger per vecka		
	1 gång per dag		
	2 gånger per dag		
	3 gånger per dag		
	4 eller fler gånger per dag		
	Vet ej		
31	Fiskrätter från klämmis		
	<i>Samma svarsalternativ som #30</i>		
32	Vegetariska rätter, med eller utan mjölk eller ägg, från klämmis		
	<i>Samma svarsalternativ som #30</i>		
33	Gröt från klämmis		
	<i>Samma svarsalternativ som #30</i>		
34	Grönsaker, frukt eller bär från klämmis	Enbart grönsaker, frukt eller bär	
	<i>Samma svarsalternativ som #30</i>		
	<b>Hur ofta äter ditt barn följande rätter som hemlagade?</b>	Tänk på hur det har varit den senaste månaden.	
35	Kött- eller kycklingrätter, hemlagade		
	<i>Aldrig/mycket sällan</i>		
	1-3 gånger per vecka		
	4-6 gånger per vecka		
	1 gång per dag		
	2 gånger per dag		
	3 gånger per dag		
	4 eller fler gånger per dag		
	Vet ej		
36	Viltkötträtter, hemlagade		
	<i>Samma svarsalternativ som #35</i>		
37	Fiskrätter, hemlagade		
	<i>Samma svarsalternativ som #35</i>		
38	Har ditt barn ätit vildfångad (ej odlad) laxfisk från Östersjön (Skånes sydkust till norra Bottniska viken inklusive dess älvar), Vänern eller Vättern?	Med laxfisk menar vi lax, öring, sik och röding.	
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
39	Om ja, hur många gånger? <i>antal gånger</i>		#38 var Ja
40	Vegetariska rätter, med eller utan mjölk eller ägg, hemlagade <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>		
41	Ägg, pannkaka, omelett, hemlagade <i>Samma svarsalternativ som #40</i>		
42	Grönsaker, frukt eller bär som mos eller smoothie, hemlagade <i>Samma svarsalternativ som #40</i>		
	<b>Hur ofta äter ditt barn följande livsmedel?</b>	Fortsätt tänka på hur det har varit den senaste månaden.	
43	Småbitar av frukt och bär <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>		
44	Småbitar av grönsaker <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		
45	Bröd <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		
46	Yoghurt eller fil <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		
47	Glass <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
48	Bullar, kakor, kex, tårta med mera <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		
49	Barnsnacks tex majskrokar och liknande <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		
50	Riskakor <i>Samma svarsalternativ som #43</i>		
51	Hur många riskakor äter ditt barn per tillfälle? <i>antal</i>		<i>#50 var 1-3 gånger per vecka, eller oftare</i>
52	Majskakor <i>Aldrig/mycket sällan</i> <i>1-3 gånger per vecka</i> <i>4-6 gånger per vecka</i> <i>1 gång per dag</i> <i>2 gånger per dag</i> <i>3 gånger per dag</i> <i>4 eller fler gånger per dag</i> <i>Vet ej</i>		
53	Linskakor/quinoakakor <i>Samma svarsalternativ som #52</i>		
54	Jordnötssmör, nötsmör eller andra finfördelade nötter <i>Samma svarsalternativ som #52</i>		
55	Vem besvarade enkäten Hur ofta äter...? <i>Mamma</i> <i>Pappa</i> <i>Annan vårdnadshavare</i> <i>Båda vårdnadshavare</i>		

## 8.1.4 KAPITEL 4: Omgivning och miljö

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<b>Frågor om förpackningar</b>		
1	Hur ofta äter ditt barn livsmedel i olja förpackade i glasburk?	T.ex. tomater i olja, pesto med mera.	
	<i>Varje dag</i>		
	<i>Minst en gång i veckan</i>		
	<i>Någon gång i månaden</i>		
	<i>Mer sällan</i>		
	<i>Aldrig</i>		
	<i>Vet ej</i>		
2	Hur ofta äter ditt barn fisk eller kött förpackade i metallkonserver?	T.ex. tonfisk, sardiner, makrill, sill, ansjovis, köttsoppa, picknickbog, salta biten, köttbullar med mera.	
	<i>Samma svarsalternativ som #1</i>		
3	Hur ofta äter ditt barn grönsaker eller frukt förpackade i metallkonserver?	T.ex. krossade tomater, ärtor, majs, grönsakssoppa, persikor, päron, cocktailbär med mera.	
	<i>Samma svarsalternativ som #1</i>		
4	Hur ofta äter ditt barn livsmedel förpackade i metalltub?	T.ex. kaviar, mjukost, majonnäs, senap, tomatpuré med mera.	
	<i>Samma svarsalternativ som #1</i>		
	<b>Frågor om kärl och utrustning</b>		
5	Vilken typ av kärl används vanligtvis när du lagar eller värmer mat till ditt barn i mikrovågsugn?	Välj en till tre svarsalternativ.	
	<i>Kärl av porslin, eldfast gods, glas eller liknande</i>		
	<i>Låda eller förpackning avsedd för användning i mikrovågsugn (med märkning som visar att det är ok att använda i mikrovågsugn)</i>		
	<i>Plastförpackning som tidigare har används till annat, t.ex. glassförpackning, eller plastförpackning som inte är avsedd för användning i mikrovågsugn</i>		
	<i>Låda eller förpackning av papper eller kartong, som saknar märkning som visar att det är ok att använda i mikrovågsugn</i>		
	<i>Kärl av annat material</i>		
	<i>Använder inte mikrovågsugn</i>		
	<i>Vet ej</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
6	Om annat material, vilken typ? <i>Fritext</i>		
7	Äter barnet varm mat från kärl (tallrik, skål, mugg) av melamin? <i>Varje dag</i> <i>Minst en gång i veckan</i> <i>Någon gång i månaden</i> <i>Några gånger per år</i> <i>Aldrig</i> <i>Vet ej</i>		
8	Vilken typ av kärl eller form används oftast när du bakar något i ugnen som ditt barn kommer äta av? <i>Aluminium</i> <i>Silikon</i> <i>Papper</i> <i>Non-stick-material</i> <i>Rostfritt stål</i> <i>Annat</i> <i>Vet ej/bakar inte</i>		
9	Hur ofta används elektriska husgeråd som stavmixrar, matberedare, blenders, hackare för att bereda mat till ditt barn? <i>Varje dag</i> <i>Minst en gång i veckan</i> <i>Någon gång i månaden</i> <i>Några gånger per år</i> <i>Aldrig</i> <i>Vet ej</i>		
10	Får ditt barn mat eller dryck från flaska med napp? <i>Ja, flera gånger om dagen</i> <i>Ja, en gång om dagen</i> <i>Ja, någon gång då och då</i> <i>Nej, aldrig</i> <i>Vet ej</i>	T.ex. vatten, juice, bröstmjolk, modersmjölkersättning, välling, med mera. Räkna inte pipmugg.	
11	Vilket material är det i flasknappen? <i>Silikon</i>		#10 var Ja

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<i>Gummi</i>		
	<i>Annat</i>		
	<i>Vet ej</i>		
12	Om annat, vilket material?		#11 var <i>Annat</i>
	<b>Frågor om antibiotika</b>		
13	Har ditt barn fått antibiotika de senaste sex månaderna?		
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
14	Mot vilken sjukdom?	Välj alla som gäller.	#13 var <i>Ja</i>
	<i>Halsfluss</i>		
	<i>Öroninflammation</i>		
	<i>Lunginflammation</i>		
	<i>Urinvägsinfektion</i>		
	<i>Hudinfektion</i>		
	<i>Infektion till följd av bett</i>		
	<i>Annan sjukdom</i>		
	<i>Vet ej</i>		
15	Om annan sjukdom, vilken?		#13 var <i>Ja</i>
	<i>Fritext</i>		
16	Vilken typ av antibiotika?	Välj alla som gäller.	#13 var <i>Ja</i>
	<i>Fenoximetylpenicillin, t.ex. Kåvepenin</i>		
	<i>Amoxicillin, t.ex. Amimox eller Spektramox</i>		
	<i>Flukloxacillin, t.ex. Heracillin</i>		
	<i>Cefadroxil</i>		
	<i>Nitrofurantoin t.ex. Furadantin</i>		
	<i>Annan typ av antibiotika</i>		
	<i>Vet ej</i>		
17	Om annan typ av antibiotika, vilken?		#13 var <i>Ja</i>
	<i>Fritext</i>		
18	Åt ditt barn antibiotikan alla dagar som föreskrivits av sjukvården?		#13 var <i>Ja</i>
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
19	Har ditt barn varit utanför de nordiska länderna de senaste sex månaderna?	Med det menas utanför Sverige, Danmark,	

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
		Finland, Island eller Norge.	
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
20	Om ja, i vilket land/vilka länder? <i>Fritext</i>	Ange samtliga.	#19 var Ja
	<b>Frågor om ert dricksvatten</b>		
21	Hur mycket kallt kranvatten har ditt barn druckit de senaste 24 timmarna? <i>antal deciliter</i>	Ange vatten som inte upphettats till kokning, t.ex. vatten direkt från kranen, vatten till saftspädning, lätt uppvärmt vatten. Räkna inte med vatten som ingår i övrig matlagning. Ange i deciliter (dl).	
22	Hur ofta dricker ditt barn kranvatten som först blivit kokat? <i>Aldrig</i> <i>Ibland</i> <i>Dagligen/nästan dagligen</i> <i>Vet ej</i>	Räkna inte med vatten som ingår i övrig matlagning.	
23	Hur ofta dricker ditt barn varmvatten som kommer direkt från vattenkranen? <i>Aldrig</i> <i>Ibland</i> <i>Dagligen/nästan dagligen</i> <i>Vet ej</i>	Räkna inte med vatten som ingår i övrig matlagning.	
24	Hur ser vattenkranen i ert kök ut? <i>TVå separata kranar eller en kort/rak blandare</i> <i>Hög böjd blandare, blyfri sort</i> <i>Hög böjd blandare, osäker om blyfri eller inte</i> <i>Vet ej</i>		
25	I ert hem, varifrån kommer dricksvattnet ni använder till dryck och matlagning? <i>Kommunalt vatten</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<i>Vatten från egen eller gemensam (t.ex. samfällighet) grävd brunn</i>		
	<i>Vatten från egen eller gemensam (t.ex. samfällighet) borrar brunn</i>		
	<i>Använder annat vatten (t. ex. flaskvatten)</i>		
	<i>Vet ej</i>		
26	Använder du det vattnet till beredning av välling/modersmjölksersättning etc till barnet?		#25 var Vatten från [...] brunn
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
27	Har brunnen provtagits under de senaste tre åren?		#25 var Vatten från [...] brunn
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
28	Vid provtagningen, visade resultaten på att vattnet var "otjänligt" eller "tjänligt med anmärkning", alltså för höga halter av något ämne eller mikroorganismer?		#27 var Ja
	<i>Nej, ingen anmärkning</i>		
	<i>Ja, för mycket mikroorganismer</i>		
	<i>Ja, för höga halter av tungmetaller</i>		
	<i>Ja, för höga halter av något kemiskt ämne</i>		
	<i>Ja, men osäkert vad problemet var</i>		
	<i>Vet ej</i>		
29	Om ditt barn ha tillbringat tid i ett fritidshus eller stuga, var kommer dricksvattnet ifrån?		
	<i>Mitt barn har inte tillbringat tid i fritidshus/stuga</i>		
	<i>Kommunalt vatten</i>		
	<i>Enskild brunn/egen brunn</i>		
	<i>Vi använder annat vatten (t. ex. flaskvatten)</i>		
	<i>Vet ej</i>		
30	Ungefär hur mycket tid totalt har ditt barn tillbringat i fritidshuset/stugan?	Ange i veckor.	#29 var Kommunalt vatten, Brunn eller Annat vatten
	<i>Antal veckor</i>		
	<b>Frågor om magsjukdomar</b>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
31	Hur många gånger har ditt barn haft magsjuka de senaste 28 dagarna? <i>Ej varit sjuk (0 gånger)</i>	Det ska ha gått minst 7 symptomfria dagar mellan sjukdomstillfällen. Räkna inte magsjuka som kan bero på medicinering eller kända kroniska besvär.	
	<i>1 gång</i>		
	<i>2 gånger</i>		
	<i>3 gånger</i>		
	<i>4 gånger</i>		
	<i>Vet ej</i>		
32	Hur många andra personer i hushållet har varit magsjuka de senaste 28 dagarna? <i>Antal personer</i>	Räkna både vuxna och barn (men inte det deltagande barnet).	<i>#31 var minst 1 gång</i>
33	Vilka symtom hade ditt barn under magsjuka 1? <i>Diarré (onormalt lös eller vattning avföring)</i> <i>Blodig diarré</i> <i>Kräkning</i> <i>Buksmärtor</i> <i>Hög feber (över 40 grader)</i> <i>Feber</i> <i>Frossa</i> <i>Huvudvärk</i> <i>Vet ej</i>	Tänk på den första magsjukan de senaste 28 dagarna.	<i>#31 var minst 1 gång</i>
34	Hur många diarréer hade ditt barn som mest under 24 timmar vid magsjuka 1? <i>Antal gånger</i>		<i>#31 var minst 1 gång</i>
35	Hur många dygn varade magsjuka 1? <i>Antal dygn</i>	Ange endast hela dygn. Om magsjukan varade mindre än ett dygn, ange noll.	<i>#31 var minst 1 gång</i>
	<b>Om ditt barn har varit magsjukt mer än en gång de senaste 28 dagarna...</b>	Tänk på den andra magsjukan de senaste 28 dagarna.	

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
36	Vilka symtom hade ditt barn under magsjuka 2?	Tänk på den andra magsjukan de senaste 28 dagarna.	#31 var minst 2 gånger
	<i>Diarré (onormalt lös eller vattning avföring)</i>		
	<i>Blodig diarré</i>		
	<i>Kräkningar</i>		
	<i>Buksmärtor</i>		
	<i>Hög feber (över 40 grader)</i>		
	<i>Feber</i>		
	<i>Frossa</i>		
	<i>Huvudvärk</i>		
	<i>Vet ej</i>		
37	Hur många diarréer hade ditt barn som mest under 24 timmar vid magsjuka 2?		#31 var minst 2 gånger
	<i>Antal gånger</i>		
38	Hur många dygn varade magsjuka 2?	Ange endast hela dygn. Om magsjukan varade mindre än ett dygn, ange noll.	#31 var minst 2 gånger
	<i>Antal dygn</i>		
39	<b>Om ditt barn har varit magsjukt mer än två gånger de senaste 28 dagarna...</b>	Tänk på den tredje magsjukan de senaste 28 dagarna.	#31 var minst 3 gånger
	Vilka symtom hade ditt barn under magsjuka 3?		
	<i>Diarré (onormalt lös eller vattning avföring)</i>		
	<i>Blodig diarré</i>		
	<i>Kräkningar</i>		
	<i>Buksmärtor</i>		
	<i>Hög feber (över 40 grader)</i>		
	<i>Feber</i>		
	<i>Frossa</i>		
	<i>Huvudvärk</i>		
	<i>Vet ej</i>		
40	Hur många diarréer hade ditt barn som mest under 24 timmar vid magsjuka 3?		#31 var minst 3 gånger
	<i>Antal gånger</i>		
41	Hur många dygn varade magsjuka 3?	Ange endast hela dygn. Om magsjukan varade mindre än ett dygn, ange noll.	#31 var minst 3 gånger
	<i>Antal dygn</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
	<b>Övrigt</b>		
42	När är bostaden som ni bor i byggd?	Ange byggår (t ex 1974) eller årtionde (1970-tal).	
43	Vilken typ av golv är vanligast i er bostad?	Om det finns många golvtyper - ange för det rum som barnet vistas mest i.	
	<i>Trägolv eller parkett</i>		
	<i>Laminat</i>		
	<i>Plastgolv</i>		
	<i>Linoleum</i>		
	<i>Heltäckningsmatta</i>		
	<i>Sten eller klinker</i>		
	<i>Annat golv</i>		
	<i>Vet ej</i>		
44	Har den biologiska mamman till barnet använt snus under graviditeten eller amningen?		
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
45	Har den biologiska mamman till barnet rökt under graviditeten eller amningen?	Inkludera cigaretter, cigarrer, men inte e-cigarett.	
	<i>Ja</i>		
	<i>Nej</i>		
	<i>Vet ej</i>		
46	Röker någon i hushållet?	Inkludera cigaretter, cigarrer, men inte e-cigarett.	
	<i>Ja, röker inomhus hemma</i>		
	<i>Ja, men inte inomhus hemma</i>		
	<i>Nej, ingen röker</i>		
	<i>Vet ej</i>		
47	Har ditt barn syskon som går på förskola/barnomsorg minst två dagar i veckan?		
	<i>Nej, mitt barn har inga syskon</i>		
	<i>Nej, inget av barnets syskon går på förskola/barnomsorg minst två dagar i veckan</i>		
	<i>Ja, barnet har minst ett syskon som går på förskola/barnomsorg minst två dagar i veckan</i>		

#	Fråga och svarsalternativ	Eventuell förklaringstext som visades	Följdfråga som visades om svaret på fråga # var...
48	Vem besvarade enkäten Omgivning och miljö?		
	<i>Mamma</i>		
	<i>Pappa</i>		
	<i>Annan vårdnadshavare</i>		
	<i>Båda vårdnadshavare</i>		

## 8.2 Bilaga 2. Bortfallsanalys

Ett urval om totalt 5404 barn beställdes av Statistiska centralbyrån (SCB). Urvalet levererades i två omgångar för att kunna inkludera barn som föddes efter att det första urvalet dragits.

Tabell 1 beskriver hur väl svarande speglade urvalet med avseende på barnets kön, barnets och föräldrarnas födelse-land, var i landet barnet bor och i vilken kommuntyp, föräldrarnas utbildning och inkomst, om föräldrarna bor ihop och antal barn under sex år som bor med det deltagande barnet. Bortfallsanalysen baserades på registerdata från SCB.

Bortfallsanalysen visade på en god representation avseende barnets kön, geografisk spridning och hushållets sammansättning. Däremot var föräldrar med kortare utbildning, lägre inkomst samt familjer där båda föräldrar var födda utomlands underrepresenterade.

Baserat på bortfallet tog SCB fram analytiska vikter som användes för att delvis kompensera för denna skevhet när resultaten sammanställdes statistiskt, men skevheten bör ha i åtanke när resultaten tolkas.

Tabell 1. Bortfallsanalys bland barn 9 månader i Riksmaten småbarn

Parameter		Urval (N=5 404)	Svarande (N=1 170)
<b>Barnets kön</b>	Flicka	51%	49%
	Pojke	49%	51%
<b>Barnets födelse-land</b>	Sverige	99%	100%
	Utomlands	1%	0%
<b>Vårdnadshavarnas födelse-länder</b>	Ensamstående eller båda i Sverige	63%	81%
	En i Sverige och en utomlands	13%	14%
	Ensamstående eller båda utomlands	24%	6%
<b>Kommungruppsindelning</b>	Storstäder	22%	24%
	Pendlingskommuner nära storstad	20%	21%
	Större stad	25%	24%
	Pendlingskommuner nära större stad	10%	10%
	Lågpendlingskommuner nära större stad	4%	4%
	Mindre stad eller tätort	10%	9%
	Pendlingskommuner nära mindre stad eller tätort	5%	3%
	Landsbygdskommuner	3%	3%
Landsbygdskommuner med besöksnäring	1%	1%	
<b>Utbildning</b>	Högst grundskola	5%	1%
	Högst gymnasium	28%	14%
	Eftergymnasial	67%	85%
<b>Vårdnadshavarnas inkomst</b>	<550 000 SEK	34%	20%

Parameter		Urval (N=5 404)	Svarande (N=1 170)
	550 000–800 000 SEK	34%	35%
	>=800 000 SEK	32%	45%
<b>Hushåll</b>	Särboende	6%	2%
	Sammanboende	90%	95%
	Ensamstående	4%	3%
<b>Antal barn under 6 år (inklusive urvalsbarnet)</b>	1	58%	59%
	2	38%	39%
	≥3 eller okänt	4%	2%

Definitioner av bortfallsvariabler:

SKRs kommungruppsindelning gjordes efter barnets folkbokföringsadress.

Utbildning: Högst grundskola, Ensamstående eller båda VH grundskola eller okänd utbildning–Högst gymnasium, Ensamstående gymnasium eller minst en VH högst gymnasium–Eftergymnasial, Ensamstående eller minst en VH eftergymnasial.

Inkomst (sammanlagd för båda VH): sammanräknad inkomst, det vill säga inkomst som kvarstår före skatt efter det att alla avdrag i deklARATIONEN har gjorts.

Hushåll: Särboende, barnets två VH folkbokförda på olika adresser–sammanboende, barnets två VH folkbokförda tillsammans–ensamstående, barn med endast en VH.

Antal barn under 6 år: Samtliga barn under 6 år skrivna på urvalsbarnets folkbokföringsadress, vilka kan vara alla typer av barn, exempelvis biologiska, adopterade, särkulls-, halv- eller fostersyskon till urvalsbarnet eller andra inneboende barn.

